

శ్రీకృష్ణతులాభారము

437 + అయిదంకముల నాటకము / 1936

PN 071
S/N 062

సూర్యపకారాయ

విరిచితిము.

ప్రకాశకులు,

కాళహస్తి తమ్మారావు అండ్ సన్సు,

సంస్కృతాంధ్ర బుక్స్ డిపో, రాజమండ్రి.

1936.

శ్రీకృష్ణ తులాభారము

(అయిదవముల నాటకము.)

కీ॥ శే॥ కాళహస్తి సూర్యపకాశరావు గారిచే
రచియింపఁ బడినది.

ప్రకాశకులు

కాళహస్తి తమ్మారావు అండ్ సన్సు.

సంస్కృతాంధ్ర బుక్ షాప్,

రాజమండ్రి.

1936

(ప్రకాశకైటు)

వెల 0—12—0

శ్రీ సీతారామాంజనేయస్వామి,

ఇన్నీసుపేట

రాజమండ్రి.

యీ నాటకము చాలా కాలము క్రిందట గ్రహించబడినదై
 సెప్పటికి యిప్పటి నాటక సమాజముల కనుకూలముగా వున్నది. కొన్ని
 సమాజముల వారు ప్రచురింప గోర ప్రచురించినాము. అచ్చు తప్పు
 లున్నవి. రెండవ కూర్పునందు సవరింతుము.

1936.

రాజమండ్రి.

ఇల్లు.

పాపయ్య లింగం.

భూమిక.

పాఠకవహనయలార!

పాఠకవహనయలార! “శ్రీకృష్ణ మూలభారము సర్వోత్తమమయినది. పలువురు గ్రంథకర్తలు పలుతేజులగుల సత్యభామా గర్వభంగ సూచకముగానే తద్వ్యత్యైలమును రచించిరి. కాని ప్రేక్షకజక్కగా ననుకూలపడుటకు, హృద్యములగు పద్యములతోడను, రసవంతములగు సంభాషణములతోడను లెల్లవృత్తికావిధావిధానముతోడనున్న యీనాటకము యాభిలాషియును కన్పించుచున్నాము. ఇందుగల శిథిలవిపాదమెవదా, అనుచు తెలిసినాడు యనునాదుని పద్యములును స్వేచ్ఛమై జరిగియు సింగపు, గొంగును మహిమమును మయమందింబుల” సత్యాగ నామోష్వి గ” అను శీర్షిష్టుని పద్యములును, ఎన్ని సూక్తములు చదివినను పగులవలెననియే యుండును. వీ సంతోకని హాస్యసంభాషణము నారించి రచింపిము. కృష్ణునిచూయ సత్యభామయొక్క యభిమానము, దుష్టతేజులకు పాలినత్యము చక్కగాఁ జెల్పించఁ జేసెను. “పరజధ వాంఛితములను నారద పోక్తముగు పద్యము హృద్యమై మోహ ముండులగు శ్రీహృదయములను విశేషిక గించుచున్నది. “పరమేశ్వరుని బట్టి బంధింప వలెనన్న” అనుపద్యము భక్తి ప్రభావముం జూపుచున్నది. సర్వవిధముల మనోహరమై, సర్వోత్తమమై, ప్రదర్శన యోగ్యముగ విరాజిల్లుచున్న యీ నాటకము సర్వజనుల కాదరణీయముగా కుండునా!

ఇట్లు.

ప్రకటనకర్తలు.

హెచ్చరిక.

ఈనాటికము హామీలు కాపీరైటు హక్కుమాకు చెంది
యున్నది. మాయనునుభవేనే యిరువురు దీనిని తెలుసు గాని, కొంత
గాని ముద్రించరాదు. ప్లు చేసినయెడల మానప్రముఖుల బాతు
లగుదురు.

నామాదిని మాకునుకుతి బహి దీని బిద్ధింతు
కొనవచ్చును.

ఈ నాటకమున నచ్చు పాత్రలు.

పాత్రములు.

1. శ్రీకృష్ణుడు శధానాయకుడు
2. వాఠియ్యండు
3. ననాతలండు కృష్ణుని నేడుక చేరికాడు.
4. ఇందుండు

స్త్రీలు

1. సత్యభామ శధానాయకి
2. దుక్కశి పట్టహహి
3. మిత్రామింద } శ్రీకృష్ణుని యితరభార్యలు.
4. జాంబవతి }
5. శచీదేవి ఇందునిపత్ని
6. నళిని సత్యభామయొక్క చెలికత్తె.

శ్రీ

నాం ది

శా! శ్రీకల్యాణ గుణాస్వతుండు త్రిజగ • శేవ్యుండు, భవ్యుండు, సు
 శ్లోకుండాదుడు ఉనంతుండు సరిమ • శుండపిమే యుండు, లో
 కై కా రాదుడు, శక్తి యుక్తి, ఉనుండు • బాద్యంతెశూన్యుండు ప్రే
 మైకస్థానుడునైన శృష్ట్యాడితమీ • క్రింత సాభాగ్యముల్!

సూత్ర — (తెరచుచు) ఓయీ! స్థానక! అలంక
 రించు కొనుట ముగించ నీవొక పరియితురమ్ము?

నటు — (ప్రశ్నించి) ఏమిసోవు!

సూత్ర — ఈగతి మనమేదియో మనోహర నాటకమాడి
 వీరిమనంబుల రంజిల్లజేయ గలమని భావించి, వీరిందట పృథ్వీనము
 కొలుకు వేచియున్నారు.

నటు — పృథూ! కవిగాయక పండిత మహానట సంశోభిత
 మగు నీ పృథ్వీన శాలలోగించి దజ్జలమగు మనము పృథ్వీనమున
 కారంభించి, సభ్యులను మెప్పించు గలమా! స్తనశల్య పరీక్షకు గడంగు
 మహానీయు లిందెంద టుంగురోగదా!

సూత్ర — ఓయీ! నీకానందియ మక్కటలేదు. గుణగ్రహ
 శైక పారీణులగు వీరుమన దోషములను లెక్కింపరు. క్షీరోదకంబులు
 కలసియున్నను, రాయించ, కేవలము క్షీరమును మాత్రమే గ్రహిం
 చునుగదా! నటులు సవినయై నర బ్రేక్షకులు వారి లోపము
 లను గణింపరు. అటుగాక, వారు గర్వాంధకారని మగ్నులయిన, న

గుజాటు చాలయ్యెదక

నలు — అల్లవారీ మున్నగునాడెవ ధైర్యవచ్చి
నది. సత్సభానా గర్వభంగ మనబడు శ్రీకృష్ణుడు మలాభారనాటకము
ను. మనమిప్పుడు పద్మహాసిన నటనలోనున్నాను ఇదివృత్తినా
కర్ణవంతులవయినదగులునా పద్మక సభ్యులు పంపితి మిరు!

సూత్ర — అయినా లెక్క మేరలో!

నటు — అల్లవ మేమియు లేని సభ్యుల కోరికిని మనవి
చేసికొని మనము సకేగ పోయిన చూరి ధి తిము.

(సభ్యులవంక, దిరిగి) పూజ్యులగునో సభ సమలాగా!

సీ॥ పారిజాతలబును ధగచానుఁ గొశౌరి

కొనవోన నీ ద్రాకి కంకుమ డ!

గలహళి సంభాము గాంచి మోగాచ్చు

సత్సభానుకరత సకేగదోపు

బతిని హితునిజేయ సరమాచూచి శ్రీ

కృష్ణుని గర్య ప్రవృత్తిచేరి

నామె నారదుని నర్పించినంతనే

తుల దూచుకొనుటకు వోడరుసపుడు

ఆ వే॥ భక్తిపాశముసనె • బంధులబడు కృష్ణు

జామె సిరుల దూగ • డచ్చెఱువుగ

బట్ట మహిషించిచ్చి • భక్తితోఁ దులసి ద

శబు వేయలేచె • యదుసుతుండు.

ఇ క. వోయు మనహాకి గడంగుము రండు!

(ఇరువురు నిష్క్రమింతురు.)

తెనానాను.

శ్రీ కృష్ణ తులా భారము

ప్రథమాంకము.

మొదటిరంగము—పర్వము.

(ప్రవేశము—హరిమ నాకీర్తనము నేయుచు నారదుడు)

నార — (తనలో)

గీ. కలహమే భుక్తియని నాకుఁ • గమలధవుడు
 గాలమున మూడు పంక్తుల • వాసియుండె,
 గయ్యమును నేరికో యిప్పు • కలుగఁజేసి,
 తనిసెదను గోర్కి లిడేర • మరసునంచు.

(అలోచన మభినయించుచు) సన్నితమెవ్వరికి బోరాటము
 పెట్టదును? ఆ, స్మృతివధంబునకునచ్చినది. సత్యభామను సం
 తోషపెట్టుటకై, ఆమెపంపున శ్రీకృష్ణభగవానుడు శచీందుని
 తోబోరి నందనవనంబునంగల పారిజాతంబును గైకొనినాటె.
 పాపమింద్రాణి నాటినుండియు నహారాలములుపారిజాతము
 నకై పలవరించుచున్నది! పలవరించుట మాత్రమేకాదు. సత.
 భీమ తనకవమానము ఘటిల్లఁజేసిన దనియఁ దలంచుచున్నది
 నేను తలఁచుటమే పోయి శచీదేవిలోఁ బ్రసంగించి నాటక మా
 డెదను. సత్యభామకుఁ దనననాఁకుండ దనకు వశ్యుఁడనియు దా

శ్రీకృష్ణకులాభారము.

గీచినగీటు గాఁటఁడనియు గర్వము ప్రబలియున్నది. ఆదిలక్ష్మీ
య. లోకమారయువగు రుక్మిణిని సైతము తృణపాయముగ
భావించుచుఁ దక్కిన సవతులనెల్ల గేలినేయుచున్నది. తాను
గోరుటయే తడవుగా పారిజాతమును నందనందనుండు ననకందఁ
జేయుటచే నాయమృకివృడు కన్నుమిన్ను దెలియుటలేదు. ఇదే
సమయము. ప్రయత్నపూర్వకముగా నత్యాదేవి! గర్వభంగ
మొనరించి తీరఁదగినాక! ఇకఁ జాగునేయక పోయి పాలోమిని
దర్శింతును.

(నిష్క్రమించును.)

— — —
రెండవరంగము—శయనాగారము.

(ప్రవేశము చింతాకాంతయై శచియు నామెనుపశమింప

జేయుచు నింద్రుఁడును.)

ఇందుఁ — కాంతా! కారణముఁ దెలుపకే యేలనీవిట్లు జేలనై గుండె

దవు? అఖండ వైభవాన్వితవగు నీకు విచారమే?

నీ వర్ణనాతీతమా • భాగ్యంబు దనరారు

సురకాంత లెల్లరు • సరసనుండ్రు

నాథుఁడా! దిక్పాల • నాయకుండై యొప్పు

అమరావతీపురి • యాలవాలఁ

మఖలోకాధీశు • లత్యంత భక్తితో

ముప్పొద్దులందున • మొక్కుచుందుఁ

సంతానమాముండె • సంతసంబునుహర్ష

కొఱఁతరవ్వంతయుఁ • గూడలేదు!

గీ. సర్వవిధముల శుభములు • సంతరిల్ల

నక్కటా! యే నీవిట్లు • లనవరతము

పాక్కుచున్నావు మదిలోనఁ • బూవుకోడి!

కారణముదెల్పి వేగనఁ • గరుణఁజూడు

ప్రాణేశ్వరీ! నీవు వంతలంగుందుటచే నాచేలెంబు సహితము డొ
లాయమానమై యున్నది. నీకహితములగు కార్యముఁ జూచరింపఁబడి
నవా? లేక నిన్నవరయున కవమానవరచిరా? లేక నేను కార్యభారము
నంతేసి. పొరబాటున నిన్నాదరింప మానితినా? తెలియఁజుప్పుము. ఏమ
యమెఱుంగకుంటచే నాకేమిచేయుటకు దోచకున్నది.

శచి—నాథా! నావిచారమును దీర్చుటకు మీకుశక్యముగాదు
మీరేగుఁడు రాజ్యపాలనాధికార్యములను నిర్వహించు కొనుఁడు,

ఇందు—అబలా! ఏమనుచున్నావు? నర్వగిర్వాణనందోహసంసేవి
తుండఁగునేను నీవిచారమును దీర్చలేనయ్యా? నీకట్టిసందేహము అవిశ్వా
సముగలిగినందులకు నాకచ్చెఱువగుచున్నది. కలిశాయధముంజేతఁబూ
ని, కొండఁజెక్కలం గూల్చిన ఆమేయ బలాధ్యుండనగు నాకుదున్నా
భ్యమూదు గలదా? త్రిభువన పాలకుండు దేవేంద్రుండు తన ప్రాణే
యైశ్వరిబిక్క వంతదీర్చలేదా! అన్నా ఎ తమాటాడితివి?

శచి—నాథా! ఉన్నమాటాడిన నులుకగును! ఎంతవారికేని
బరినిందఁబెట్టుదు తగదు. వజ్రాయుధముంచేతఁబూని, పర్వతంబులను
భంజించితివని ప్రతాపములు పలుకుచున్నారు. కానిమొప్పు బారిజాతా
ర్థమై వచ్చిన కృష్ణునితో యుద్ధమునేసరిగదా! అందు మీపరాక్రమేమ
యినది. మీదర్శమవుడందేగినది! అక్కటా సతగభామ గర్వోద్రిక్త
యై పాఁజొంబుకాక్షించి యుండ నఁదగుండు మీపై దాడివెడలిమి
మ్ముల నిర్బించి యధ్దానిం గొనిపోయినాఁడు. అదినాకుఁ బరాభవము
గాదా? అలోచించి చూచినచో మీకవమాన కరముగాదా! ఇంతకంటె
నానంతాపమునకు వేఱుకారణముండునే! ప్రాణాధికముగా నేను జూచు
కొనుచున్న పారిజాతమిప్పుడు నాకెట్లు లభించును! అయ్యదిలేకున్న నా

హృదయమునందలబడి తగ్గరు. జగదాకాశ్వుడగు వాసుదేవునితోఁగూ
రుటగాని, ఉపాయతరమిచ్చే నానిఁ బోలినానిమును మగిడిలేచియుచ్చు
టగాని నీసాధ్యమా?

ఇంద్రు—(తనలో) బుకటా! మూలదెన్నెటకనకాశములేండ
నీమె మాటాడినది. నిజమునను నేనిక్కార్యమైన ససమర్థుడనే? సందే
హమేల? నాఁడు రంగమునఁ గృష్ణభగవానుడు పారిజాతము కొఱ
కు నాతోఁ గోరుటకయిన వెనుదీయలేదు. తనభార్యయొక్కవాంచితు
వీడేర్పుట కాలకు సమర్థుడే! కాని నాసంగియేమి? శివీదేవి సతతము
పారిజాతమును దిన పాఠాధికముగాఁ దలచి, తత్సంత గారాబముతో
నద్దానిని బెంచుచున్నది. అట్టికేనామ్ర సత్యయొక్క యా రామనీమన
లంకరించినది. ఇప్పుడవి లభించుట మెట్లు? యీమె మనస్సుకొప
మడంగుటెట్లు!

(తెరలో గానము)

ఇంద్రు—(వీనుట నభినయించి) మహామథావుఁడు తిలోకసం
చారియగు నారదుఁడుకాఁజూ! కలహాత్మ! వీనివలననే ప్రాణేశ్వ
రియగుశిచికిట్టి దుఃఖముసంభవించినది. వీని యుద్బోధమువలననే కృ
ష్ణుఁడుపారిజాతముం గొనిపోయినాఁడు.

(అవుడు నారదుఁడు ప్రవేశము)

నార—దేవేంద్ర! నీకును అమర్త సంతతికిని గుశలమా!

ఇంద్రు—గుశలమే! కాని మహాత్మా! మీప్రభావమూరక
పోవునా!

నార—(తనలో) ఏహా! యీతఁడు నాప్రోత్సాహమే, పారి
జాతాపహరణమునకుఁ గాకణమని గ్రహించి యిట్లు పలుకచున్నాఁడు
(ప్రకా) అమ్మా! ఇంద్రాణి! నీపట్టుకవేమి?

శచి—(తనలో) కారణము నీకు దెలియదా యేమి? (ప్రకా) మునీంద్రా! నమస్కాము. బ్రహ్మనూనన పుత్రుండవగు నీవు నానోట నేనినగడలంతువేల?

నార శచీశేష! నీనమస్కాముచు మనోరహిధిరస్తు య నియాశీర్వదించు చున్నాను.

ఇందు—(తనలో) అసాధ్యుడు అశీర్వచనముసాల్పిప్రాయవిశేషముగుటచేమల నీతిదేదియో త్రొత్తయెత్తు నెత్తినాడనిలోచుచున్నది. (ప్రకా) మనీషుంగనా! నీయాశీర్వచనము వ్యర్థముకాకూడదు అమోఘమై మొప్పవలయును.

శచీ—నాథా! నాదిదుండెంతెనియిన దగినవాడు విష్ణుటకును గప్పుటకును సూడనితండే ననురుడు ఇమ్మహాత్ముని ప్రోత్సాహమున లననేనాముద్దుని వాచితము నాక దూరమయినది.

నార—(సభ్యుని) అమ్మా! నీకూటలయందలి యర్థము నాకు బోధపడుటలేదు.

శచీ—బోధిపడునట్లు విప్పిప్రము నేయవలయునా! నీనెఱుంగవాలి. నీకతంబునఁగాఢ • నీరజచేతియకా

సత్యసన్ననమాన నెఱుపజాలె

నీమూలమున గాదె • నిత్యదోషదమైన

పాఠిజాతమునాకు • దూరమాయె

నీయత్నమున గాదె • నిఖిలాత్ముఁ డౌకృష్టు

డాజని నానాథు • నడలకేసె

నీయక్తిచె గాదె • నిత్యదుఃఖాగ్నికి

నింధనంబైతిని • నేనునతము

గీ॥ మాని! ఏమియొనెఱుంగని వానిపోల్కి

గొంపలంటించి చల్లగా • గోరినన్నుఁ

దేవ ప వేదమనుస్థాపా • తెలియవొక్క!

సర్వమునుచేసి చెప్పితి • సాక్షాత్తుడే

ఇంద్రు—(మండిపోయి) కాంతా! కలహాపీయండగునా
రదూరకంఠా మంత్రిచిత్తి మధ్యస్థితో యుద్ధముచేసి యోడినది
మొదలు నాహృదయమెట్లున్నదో దైవమనకెఱుక.

నార—అమరాదితా! “అహవరంగమందున జయపజయంబులు
దైవయత్నములే!” అనునదిని నీవుచెబేదా! వాసుదేవునితో యోడి
తిన్న శంకందక్కను అవిషయమై నీచారమునుచింతము సాక్షాత్తుగ
వంతుడగు కృష్ణునితో యుద్ధమొనరించి యోధులలో నీకవమానము
లేదు ఇది బారిజాతముం గూర్చి ను నువా? అద్దానిదిదిగి సంగ్రహిం
చి నందనవంబున బ్రతిష్ఠించి శచీదేవ యొక్క యభ్యుదయబీజార్పణచేసి
బద్ధకణుండనై యున్నాను; చక్కనియ సాయమొండాలో చించితిని
అద్దానిమూలమున.

సీ॥ భక్తిచాశముచేతి • భగవంతుడై ను

బంధింపనచ్చునన్ • మాటయొందు

గణనీయులగువారి • కైవసు గర్విన్ము

వర్జియై యను • మాటయొందు

సద్భక్తిగరిమచే • సాధింపరానిది

మహిలోనలేదను • మాటయొందు

ధర్మ బలివ్రతపూన • దైవమైననుసరే

వశ్యుడై తీగునన్ • మాటయొందు

గీ॥ సత్యభామ గర్వింబును • సమయక్షేపి

రుక్మిణీదేవి భక్తిని • బ్రాహ్మణాపి

పారిజాతంబు నీకు న • గృణమునేసి

జగములకు నెల్లబ్రీతిమై • జాటువాడ.

ఇంద్రు—సహబాన్! నాదా! నీనాక్ష్మములు ప్రశంసార్హములు.

శచీ—(సూక్ష్మములతో) సహా! ఇవి నీవెఱిగకయినను సుఖమే!
పిచ్చుగిచ్చునుగూడ నీవేతగుడునని నేను తొలతనేనుడివితినిగాదా!

ఇంద్రు—నారదా! నీపన్నగడ యేదీయో మాకుఁ జెలియదు
కానికార్కముమాత్రము సఫలముచేయుటకు నిన్ను నేను హెచ్చరించు
చున్నానంతయే!

శచీ—మువిచంద్రమా! ప్రస్తుతమునాకుఁ గలిగినపరాభవమునకు
మనసులోనే నెట్టిపరితాపమొందుచున్నా నోనీవెఱుంగుదువుగదా! అవమా
నమునకుఁ బ్రతిక్రియనాచరించుట సత్కర్మదే! కర్మభంగమునరించినఁ
గతి నచిరకాలములోనే, నీనాక్ష్మములుసార్థకములగు, నాకుఁ బ్రేమా
దము ఘటిల్లును.

నార—అమ్మా! నీవు విచారముడుగుము నేను కార్యాచరణ
మునిష్ఠిముగా విజయమునడసెనను నీవు సందేహి పకఁ బ్రోషముతో
నుండుము ఇకనేను పోయివచ్చెదను.

శచీ—నీకువిజయము నేకూరుగాక!

ఇంద్రు—ఈప్రీతిందీడేరుగాక!

నార—(తనలో) ఇక గాననిశంత సంతోషము సంతృప్తి!

(నిష్క్రమించును.)

ఇంద్రు—దేవి! ఎవనిమూలమున నివెయ్యుతయు నలిగినదో,
వానివలననే సర్వము నిర్వహింపఁబడనున్నది ఇకవిచారమేల? రమ్ము
పోవుదము.

(ఇరువురు నిష్క్రమింతురు.)

(తెరపడును.)

శ్రీ కృష్ణ తులా భారము.

ద్వితీయాంకము.

(ప్రవేశము) శ్రీకృష్ణుడు-సత్యభామ.

సత్య—నాథా! ఈబృందావన రామణీయకలిను గుఱించి వర్ణింపబడిన కాదిశేషసకల శక్యము కాదుగదా!

మ. జగతిని నున్న సోయగము • సంగోహణంబొనరించి బ్రహ్మయే
తగనిటుజేసి బోలు మఱి ధారుణి • వేటొకతావునందుగా
నగఁదగదిట్టి నవ్వనము నా • టితిసీదయచేత నిందు నే
వకవుడు గంగసంతసము • పదముగాఁగను బాఠజాలముగా.

కృష్ణ—అపారిజాతమను దెచ్చియిచ్చువరకు నన్ను బ్రాణములతో నుండనిచ్చితివా?

సత్య—మీకునాయందుగల ప్రేమాధిక్యముచేతనే, నేనునట్టి స్వాంతర్భక్తిముం బూనగల్గితిని నాథా మిమ్ములను గోపికలెందఱో వరించియుండిరిగదా! వారికంటె నాయందుగలగొప్పతనమేమి? మిమ్మునర్వ విధములచేతను బ్రేమపాశముచే బంధించుటచేతనే గదా రుక్మిణీదేవికి నా ప్రేమార్పణ జనించినది!

కృష్ణ—[తనలో] అహో! ఈమెగర్వాంధకారమునగన్ను గానకచేసి చూచున్నది; మళ్ళీ పతివ్రతయగు రుక్మిణీదేవి నన్నునిశ్చలభక్తిపాశముచే బంధించి యారాధించుచుండఁగా నీమె ఐహికము. యీహికమునగు ప్రేమచేసన్నుఁ జూడఁగొని తనశక్తిని దానేయచ్చెఱువగుచున్నది. [ప్రశ్న] శత్రు! నిజమునకీకృష్ణుడు నీచేతిలోఁ గీలుబొమ్మనంటివాఁడు సుమా!

కృష్ణ—తప్పి యెవ్వరు పలుకఁగలరు? పలికి యెవ్వరుబదుక గలరు ?

సత్య—(సత్యచుఁ గృష్ణుని బుగ్గపైఁ బొడిచి) అల్లరిగొల్లవాఁడా నీచమత్కారోక్తులను మానవుగదా!

కృష్ణ—స గ్య! ఇంద్రజనుత్కారమేమున్నది. లోకారాధ్యుండనగునాకేచీవాట్లు, బుగ్గపోట్లుదప్పవుగదా! నిశ్చలప్రేమతో నేలుచున్న నీవట్లుమన్నించుచుండగా, నిన్ననమానపఱచినవారినికఁ నూరకుందువా?

సత్య—(ప్రణయములగు దృక్కులంబులుచు) కృష్ణాకారణమే దియోనాకుఁడెలియదు. కాని యెల్లప్పుడు నాకునీముఖారవిందమును శుభర్శింపవలయుననియు, నీయధరసుధారసము నానవలయుననియు, నిన్ను ముద్దుఁగొనవలయుననియే యుండును.

కృష్ణ—(మందహాసముతో) భామా అదియేరుక్మిణికిని నీకును గలతారతమ్యము.

సీ. భక్తిపుష్పములతోఁ • బాదద్వయంబును

బూడించి తనియునా • పూవుబోడి

ప్రణయపాశముచేత • బంధించి స్వాతంత్ర్య

మొందిసుఖంబును • నందెదీవు

ఆధ్యాత్మికంబైన • అమలప్రేమాదంబు

సభిలషించిచరింతు • నామెసతము

విహికంబైనట్టి • యాశపెనంగొన

ననుజూచి మురియుచు • మనుదునీవు

గీ. శారవాన్విత బుద్ధిమైఁ • గాగ్రినామె

చనవు సంచాదనముసేసి • తనరుదీవు

నన్నె దై వంబుగా, జూచు • నాతియామె

భర్త గామాత్రమే యెంచు • పనితీవు.

సత్య—(కోపమభినయింపుచు) అవునవును. మీరు క్షిణిగొప్పది కాదని యెవ్వరుకాదని యెవ్వరు పలుకఁ గలరు? ఆమెకుఁ గలభక్తి నాకున్నదా? ఆమెకున్నజ్ఞానము నాకున్నదా? ఆమెకున్న వైరాగ్యము నాకున్నదా? గౌరవమేమో, మంచియేమో చెడ్డయేమో నేనేమెఱుంగుదును? మీరు క్షిణిగొన్నియుఁ దెలియును. భక్తి కి హాపమునకు సంపదకు, ఆచారమునకు, విద్యాబుద్ధులకు వేయేల? అన్నిటికినాకంటె నామెయేగొప్పది ఆమెయందంత యభిమానమున్నవాడ నక్కడికేల పోకపోయితివి? గౌరవాగౌరవంబులెఱుంగని యీసత్యభానునో నీకేమిపనియున్నది? దయాచేయుము; వెంటనే దయచేయుము! రుక్మిణీభవనమునొనికేగి బంగారు తూగుటుయ్యాలలో నామహాభక్తురాలు పాదములొత్తుచుండ హాయిగనుక వుము; ఇక నేను నీతోవసవిహరి మొనరింపనే? పోయెదను?

కృష్ణ—(సత్యునివారింపుచు) సత్యా! నీకింతయొగ్గహమేల? నేనన్నకప్పేమి? నీవునిశ్చలమగు ప్రేమతో నన్నాభిమంతులైనావు? రుక్మిణీభక్తితోఁ గాలుచున్నదంటిని ఇందుదోషమేమున్నది? రుక్మిణీగృహమునకేగమనినన్ను వెంటుచున్నావు? ఇన్నిదినములనుండియు నీభవనముంబట్టుకొని వేళ్ళాడుచున్నందుల కిదిఫలమా?

(తెరలో వసంతకుండు)

అదిమాత్రమేకాదు; చీవాట్లు, కాలిశాపులు వానితోఁ బాటు(ప్రహరణములు.)

కృష్ణ—వసంతకుండుకాబోలు నచ్చుచున్నాడు మోమునంబొడసూపు కోపచిహ్నముల రూపుగూపి ప్రశాంత నుండుము.

(తెర వసంతకుండు ప్రవేశము)

వసం—కృష్ణా! కృష్ణా! తప్పిసనినాయ్యా!

సత్య—బాపరా! నీకేచిలప్పలేదు?

వసం—అమ్మా! యికేని? నీవెఱుంగవో నీకుమాత్రము నా

భార్యకున్న పాండిత్యము లేదా?

కృష్ణ—(నవ్వుచు) చెలికాండ! హాస్యసంభాషణము మాని అసలుంకగజేదో చెప్పము.

వసం—హాస్యమానకేనున్నదయ్యా! సంగతికేమిగృధి? ఇంటింటాయున్నదే! మాయుంటనున్నది! అందువిచిత్రమేమి, (మెల్లగా) సత్యభామగారిచేత నీకు నాదింపులు తప్పుటలేదు—మాయాబిడచేత నాకుఁ జీవాట్లు తప్పుటలేదు.

సత్య—బ్రాహ్మణుడా! పిల్లికన్నులను మూసికొని పాలుద్రావుచు లోకము తన్నుకొనలేదను కొన్నదంట! కృష్ణునతో నీవు పలికిన పలుకులు నాచెనిని బడినవి; ముందువెనుక లాలోచింపకయే ముచ్చటించకుము; నన్ను రుక్మిణిగా భావించకుము:—

వసం—(నోరునొక్కికొనుచు) నుంచిమాటాడితిలే నిన్ను రుక్మిణితో బోల్చుటయే ఆమెకు నీయందున్న సుఖము లేమున్నవని నేనంత నాచానమన కొడ్కిట్టకొందును? ఎవ్వరును జారగొనని శ్రీకృష్ణుని ప్రేమాన్వితమును జూజగొంటివి నీ; నుతియుఁ గృష్ణుఁడు నీయింటిపాలిశాపు! ఆమెకేమున్నది దర్శనమే దొరకదు!

కృష్ణ—[తనలో] ఈవసంతకుఁడు సేళనాపుగస్పరంబుగనే సత్యకుసూటిగాఁ బ్రోచుచుచున్నాడు.

సత్య—[తనలో] నాకును, రుక్మిణికిని ఏవిషయమునందు సాటియున్నది? ఈనిదూషకుఁడు చెప్పినట్లు మన్నాకుఁడు నాచెప్పచేతలలో నుండును; ఆమెకో దర్శనమో దుర్లభము (ప్రకా) వసంతకా! నీవు చెప్పినట్లు అచంచలప్రేమచే భర్తృహృదయంబుపహరించిన దాననగుట చేతనే నాకు గర్వము మెండునియు, అతిశయమెక్కుడనియు నాసవతులు నన్నుఁ దూలనాడుదురు.

వసం—అదియసత్యము.

కృష్ణ—[తనలో] రెండర్థములిచ్చునట్లు చక్కగాఁ సమాధా

నమిడినాడు; [ప్ర]కా వసంతకా! ఈపాండిత్య మెప్పుడు నేర్పితివి?

వసం—యదువల్లభా! నీయండనుండగా నాకుఁ బాండిత్యమున కేమికోదువ! నీతిశాస్త్రములు నీనుండియే గరవవలయును; ధర్మవధములు నీనుండియే తెలియవలయును; సత్యాసత్యములు నీనుండియే గ్రహింపవలయును; పాండిత్యము నీనుండియే పట్టుబడవలయును. పోరాటములు నీనుండియే నేర్చుకొనవలయును; చీవాట్లు; స్త్రీలోలత్వము గూడ నీచేష్టలనుండియే సేకరింపవలయును; మహాత్మా! శ్రీకృష్ణా! సత్యభామాధవా! నీవు సర్వశాస్త్రవేత్తవుగనుక, తద్వాసన నిన్నాశ్రయించిన నాకుఁ గొంతసోకుటలో నబ్బురమేమున్నది; నీవు సత్యాదేవితో సరసము లాడుట, ఆమెకుఁగోపము వచ్చినప్పుడు చల్లగా పాదములాత్తుట మున్నగునవి నేనును మాయీటికడ నామెకు మొదలిడితిని. నీకు ఫలితము చీవాట్లయినచో—నాకామెచేత చెప్పుడెబ్బలు!

సత్య—[ఇంచుక కోసముతో] బాపనయ్యా! సందర్భశుద్ధితేకుండగా మూటాడుచున్నావు సుమీ; జాగ్రత నీయాటలు మీ కృష్ణుని యొద్దనేగాని, నాయొద్ద సాగవు.

వసం—(గడగడ వడకుచు) అమ్మా! సత్యాదేవి! తిలోక్త కనుం దరీ! మహాపతివ్రతా! రక్షింపుము—ఆగ్రహింపకుము అలతిపిచ్చుక పయిన బహ్మోత్తమన్నట్లు, నీయాగ్రహమును నాపైఁ బ్రసరింపకుము. అదిగో చూచుము; నీప్రక్కనే నిలిచియున్నాడు. నిన్నును నీ యాగ్రహాను గ్రహములను భరింపుటకు కృష్ణభగవానుఁడు!

కృష్ణ—[నవ్వుచు]వసంతకా! ఎంతటిభయ మధిసయించుచుంటివోయి! [ప్రక్కకుఁజూచి] సత్యా! ఏమిది? నీసవతులు రుక్మిణీసమేతులై యిటువచ్చుచున్నారు. ఎన్నడులేని యీలగనమునకుఁ గారణమేమై యుండునో!

సత్య—(ప్ర)క్కకుఁజూచి మఱియు చిట్లించుకొనుచు)వీరు ఎందుకిప్పుడిచ్చటికి రావలయును?

వసం—మాయంటికి వచ్చిన చుట్టలను మాయాబిడ యిడే రీతిని సత్కరించును.

(అంత నళిని దారిలీయగా, ప్రవేశము—రుక్మిణి, మిత్రవింద, జాంబవతి).

నళి—అమ్మా! సత్యాదేవీ! కృష్ణభగవానుని సందర్శింపఁగోరి వచ్చిరట యీనీ సవతులు; అందుచేతవారి నిటకుఁ బ్రవేశపెట్టితిని.

వసం—చెలికత్తెగారికి గోడునకు కొడువలేదు; దేవిగారికంటె రెండాకులెక్కువే చదువుకొని యుండవచ్చును.

సత్య—[తనలో] ఈపాడుచెలికత్తె యెందులకీ యంగనల నిటకుఁ దీసికొని రావలయును? ఏమో కృష్ణునిసంగతి నాకుఁ దెలియదని వీధిలోనుండియే పంపివేసి యుండవలసినది.

రుక్మి—నాథా! నమస్కారము. (సత్యతో) చెల్లెలా! కుశలమేగదా!

సత్య—అ నీయనుగ్రహ ముండ మాకేమిలోటు!

మిత్ర—నాథా! ప్రణామములు.

జాంబ—దేవా! నమస్కృతులు.

కృష్ణ—కల్యాణమస్తు! శాంతలారా! మీరు మువ్వరుఁగలసి సత్యభామాభవనమున కేలేంచుటకుఁ గలకారణమేమి?

వసం—ప్రభువువారి దర్శనముకొఱకు.

నళి—నీకందుకయ్యా! బాపసయ్యా! పానకములోనిపుడకవలె నడ్డుగాఁ బ్రసంగించుచున్నావు.

వసం—ఓనీ, నీవెవలెవే, పాడుముసుండవలె నున్న మోము మేము చూడలేదనియా, ముందునకు వచ్చి మాటాడుచున్నావు.

సత్య—నిదూషకా! స్త్రీలలోడి కలహమున్న నీకుచొరవమెందు

వసం—అమ్మా! భర్తతోడికలహమున్న నీకెంతచొరవయో
స్త్రీలలోడి కలహమున్న నాకును అంతియే.

మిత్ర—(తనలో) కుక్కకాటునకు చెప్పుబెబ్బవలె జెప్పితివి

జాంబ—పాణేశ్వరా! పట్టమహిషీయగు రుక్మిణీదేవి కొండొక
కార్యార్థమై నిన్ను దర్శింపవచ్చినది.

సత్య—(తనలో) అబ్బా, ఎంతగోడ! పట్టమహిషీయగు రుక్మి
ణియంటి? కానిమ్ము పట్టమహిషిగారికి దగినట్లు పగాభవంబొనరింతును

కృష్ణ—వై దర్శి! నేడు నీవొనరింపదలచిన కార్యమేమి? నా
వలన గాదగిన దేది యోచెప్పుము.

సత్య—(కోపముతో) చెప్పినచేయుదువా?

మిత్ర—చేయగూడదా? భర్తప్రేమను నీవొక్కతే వేపాలు
నకుఁబుచ్చుకొంటివా?

కృష్ణ—సత్యా! మాటవినుటకు ముందే యీపోరాటమెందుల
కు? మీయొక్కరం గావలసినదేదియో ముందుఁగనుగొననిమ్ము.

వసం—అక్కచెల్లెండ్ర పొత్త దుగనక్కరలేదు.

రుక్మి—దేవా! రేపునాకు బుట్టినదినము:

సత్య—నాథా! మరచితిని. రేపునాకు మెట్టినదినము.

వసం—అందఱు వినుడు. రేపునాకు గిట్టినదినము

కృష్ణ—(నవ్వుచు) నీవు బ్రతికియుండఁగనే, గిట్టినదినమెట్లుగను

మిత్ర—నాథా! మనవతంతకుని మాటలో దప్పేమిగలదు?
రుక్మిణీదేవికిరేపు పుట్టినదినమన్నంతనే, నీయనుగుపత్ని మాతృస్వముతో
దనకు మెట్టినదినమనుచున్నది; లోకములో బుట్టినదినమొందునుగాని మె
ట్టినదినమొందునా? అందులకే పసంతకుఁడట్లనినాడు.

కృష్ణ—వై దర్శి! నీజన్మదినమును మహోత్సవపూర్వకముగా
జరుపుదువా? చెప్పవేల?

రుక్మిణి—(సవినయముగ) నాథా! మీయనుగ్రహమున్నచో నట్లే జరుపుకొందును కాని, నోటినుండి మాటవెలువడుటకుముందే, నాప్రార్థనమును దేవరకు విన్నవించుకొనుటకుముందే, సత్యాదేవి నన్నడ్డుతగులుచున్నది.

సత్య—నిన్నడ్డుతగిలినచో నింత నేవీయద్యానవనముననిలువఁబడఁగల్గుదువా? నాథునితోఁ బ్రేమింపఁజాలుదువా.

జాంబ—ఏమే నీపాగరుజోతు తనము! ఎంతనాథునిస్వాగతము చేసికొన్నను, మహాసాక్షిమతల్లి యగు నక్క గారివల్లు గిర్వోక్తులనాడుదునా?

మిత్ర—ఉద్యానవనమున నుండ నీయకేమి చేయుదువు ఇంతగర్వముండరాదే!

వసం—చిన్ననాటి సామెని జ్ఞాపకమునకు నచ్చుచున్నది, పెరుగుటతరుగుటకొరకే.

కృష్ణ—(తనలో) వసంతకుడు సత్యకుంగలగ ర్వమునుగురించియే యీసామెలంబెప్పుచున్నాడు ఆమెకుఁ బెరుగుచున్న గర్వము తరుగకమానదని సూచన! అనఁగా త్వరలోనే సత్యభామా గర్వభంగము

సత్య—పాపముం జుట్టుముట్టిన ండచీమలవలెమీరునన్న వేధించురేల? నాతోదెబ్బలాడుటకా వచ్చితిరి.

జాంబ—మాకు వేటుపనులేమున్నవి? ఉదయమున లేచి నీతో వాదులాడినఁ గాని మాకు మనసుండఁబట్టదు.

వసం—సత్యాదేవి యొక్క ఉపమానము బాగున్నది. తాను పామఁట! అనఁగా విషయుక్తమని భానము. కాటువేసినఁ బ్రమాదము భద్రముగానుండవలయును.

సత్య—పాముడా! నీకు నామెడల నింతద్వేషమేల.

వసం—తప్పు; తప్పు, ఎంతమాట! తల్లీ! ఎంతమాట నిఖిల లో

కారాద్యుండగు శ్రీకృష్ణుని దనచేతిలోఁ గీలుబొమ్మంజేసికొని యాడించుచున్న సత్యభామా దేవి గారియెడల నీముప్పి బాగ్గొనకు ద్వేషమా, (మెల్లగా) ఉల్లిని నూరిభరింప లేము; త్రాసిభరింపగలమా?

రుక్మి—నాధా! జగన్నాధా! ఈతగవులాట మధ్యననునంగతి చెప్పనేలేదు.

గీ. రేపువుట్టినదిసమాట • నేపురూఱు
నుత్సవంబును జేయంగ • నుత్సహించి
నిన్నుఁ బిలువంగ • వచ్చితి నిప్పుడిటకు
నెటులదయఁజూచెదో • నన్ను విద్దచరిత!

జాంబ.—నాధా! రేపు మాయక్కుగారి వుట్టుకదినమును బర్వదినముగఁ బరిగణించి, తగిన సన్నాహము లొనరించుకొనుచున్నాము. ఇన్నిదినములనుండి మాయెడఁ గనికరములేకున్నను ఈసందర్భమునందయిన మాముద్దు సెల్లింపుము.

మిత్ర—ప్రాణేశ్వరా! నీప్రేమామృతము గానాదించుటకు నత్యాదేవికెట్టి హక్కుగలదో నీభార్యలమగుటచే మాకుఁగూడ నట్టిహక్కుగలదు నీవామెయందలి మక్కువచే మమ్ము మరచినను బిట్టినను గొట్టినను ఆమెభవనమును విడువకున్నను, లేబటిరోజున మాత్రము మాకు నీసేవాభాగ్యమును దయచేయుము.

రుక్మి—సోదరీమణులారా! సత్యాదేవితల మీరుకూడ మాత్రర్యజాడ్యవాలెబుద్ధిం బ్రవర్తింపవచ్చునా? (కృష్ణునితో)

చ. సరసిజనాభ! నీదయిన • సత్కృపఁగోరుచువేడుచుంటిన
న్నరయఁగ బ్రేమతోమదిని • అన్యవిధంబుదలంపకుండ న
త్వరముగ నాగృహంబునకు • వచ్చిమదర్శిత చందనాదులన్
బరువడిఁ గైకొందగదె • భార్యను నీగతినాదరింపవే!

కృష్ణు—ప్రేయసీ! నీజన్మదిన మహాత్మ్యవంబునకువచ్చి నీవు సమర్పించు విందారగించుటకు నాకుసందేహము లేదు కాని.

వసం—కాని, అనగా మారుక్మిణీదేవికింకను భోధపడలేదు.

రుక్మి—నాథా! నీసందేహమేమి?

కృష్ణు—(సత్యభామనయిపు చూడ్కులఁబ్రసరించును.)

మిత్ర—నాథా! రుక్మిణీదేవి వేడికోలునక మాటుచెప్పటమాని యామెవైపునకు దృక్కులఁ బ్రసరింతువేల?

కృష్ణు—మిత్ర! విందా! నేనునుడివితనిగదా! మీయక్కయ్య పార్థసము నంగీకరింతును కాని యంగీకరించుటకు ముందు మీరుసత్య భామయొక అనుమతిని బడచువలయును.

జాంబ—(ఇంచుకకోపముతో) ఏమేమీ నిన్ను రుక్మిణీపదనం బుపకంపుమని సత్యభామాపాదములబట్టుకొని పార్థింపవలయునా

వసం—(మెల్లగా) ఎవనికోసరము అనసరమును బట్టివసుదేవు డంతటివాడు గాడిదకాళ్లు పట్టుకొన్నాడు

రుక్మి—నాథా! సత్యాదేవియొక్క అంగీకృతిబడనినగానివచ్చుటకు నీకువీలులేనియెడల నీవుచెప్పించొప్పునామెకే ప్రార్థింతును అందు దప్పేమున్నది? అంతమాత్రమున నాకు గలుగు న్యూనత యేమున్నది. చెల్లెలా! సత్యా!

చ. జననదినంబు నేయుటకు • సతనమామెను స్వాంతమందు నీ
యనుమతిలేనిదే యదుకు లాన్వయ సోముడనా మాధవుడు
వసువును జెల్లజేయడంబు! పంతుము • సుంతయులేక నెమ్మదిగ
బసువును నాగృహంబునకు • బాగధవుక వడి సత్యభామరే!
ఇన్నిదినంబులనుండియునాథుని నీవు స్వగృహంబున నిమగ్నిని సుఖంచు
చున్నావు వలె నీట్లుంబూర్లు మాకు బతిసేవాభాగ్యము గలుగకున్నను
బర్హదినమగుట భోక్తారోజయిన మాకట్టి సుకృతమొసంగుము,

కృష్ణ—నత్యా! నీయక్క నిన్ను గోరుచున్నది. ఏమందువు?

రుక్మి—చెల్లెలా! నాకునిబంపుము నాయుత్సాహమునకు భంగము కలుగనేయకుము.

సత్య— (కోపముతో) ఏమోనన్నడుగుచున్నా వేమి? పిలుచుటకు ముద్దులపత్నిని నీవున్నావు వచ్చుటకాతడున్నాడు మధ్యనే నవ్వెను.

జాంబ—మేము మెత్తబడుచున్న కొలందియు నీవుబిర్రబిరియు చున్నావే

కృష్ణ—నత్యా! అక్కయ్యకోరిక ననుమతించితివా?

సత్య—(కోపముతో) ఇదిగో; నన్న పలుపలుమారులుప్రశ్నింపఁచినలేదు చెప్పుచున్నానుచినుము రేపునాకు మెట్టినదినము పిమ్మట మీయిష్టము! ఆమె పుట్టునదినమని యక్కడకే పోవుదురో లేక నాకు మెట్టినదినమని యిక్కడనే యుందురో! (చెలికత్తెతో) ననిన నన్నా హములన్నియు కేసితివా?

సతి—ఆ ప్రార్థననే జరిపితిని.

వసం—(తనలో) ఓసీ సగతరగా ఎంతమాయలమారివే సత్య భామగారికి మెట్టియుండఁగా నీవు ప్రార్థననే సర్వసన్నాహములు చేసితివా? ఇందులకే మగవాడుబొంకిన దడికట్టినట్లును ఆడుదిబొంకిన గోడ పెట్టినట్లు నుండునందురు!

జాంబ—(సత్యతో) ఇంతకు నీయభిప్రాయ మేమే!

సత్య—అభిప్రాయముకేమున్నది. రేపునాకు మెట్టినదినముగదా పిమ్మట గృష్టనిచిత్తము.

రుక్మి—చెల్లెలా! యుక్తాయుక్తవిచారములేకపలుకఁదగునా.

సీ. నీకునాథుండు సీతజాత్యుండకదా!

నాకునునాథుండు * నాతిమిన్న

అతన్ని సేమనునీవు సభిలమించెడిరీతి

సభిలమింపఁగనే నునబ్బురంబె

భర్తు సేవాభాగ్యం పటిమసీసామ్ముగా

గుత్త కొంటెనె నీవె కోమలాంగి

భర్తనుదర్శించి మత్సృథమునకు ర

శ్మనిపిల్లఁదగనొ కో మనిత, నేను

గీ. వానిప్రేమలో, సేవలో భాగ్యమునను,

గవ్వనుఖముల యందును కాంత, నేను

పంచుకొనలేదె నీవలె బాలుచెవుమ?

ఏలకలిగెను నీకీటి యీర్వ్యమదిని.

బాంబ—సత్యా! నీకింతగర్వముతగదు; నాథునకు నీవెట్టివతితో
మేమును. అట్టిసతులమే అతనియెడల నీకెట్టికారవాభిమానములగలవో
మాకుఁగూడనట్టి వాక్కిలదు అట్టిచోనీమాత్రపు కోరికరుక్మిణిదేవి
కోరుటకుఁదగదా?

మిత్ర!—అమెముద్దును జెల్లించుట సత్యా! నీకు ధర్మముస్వతి
శయమునుదురభిమానమునుసపత్నీమాత్మీమాత్రస్వర్గమునువిడిచిపెట్టుము.

కృష్ణ—సత్యా!

ఉ. ఎన్నఁడుఁగోరలేదుగదా యీదినమందున నీదునన్నిధి
మన్ననవేడుచుండెఁగదా మానినిరుక్మిణి నన్నుఁబంపఁగా
కన్నననామె కోరికను గాదనఁబోక అను గ్రహంబుతో
నన్నులమిన్న తీర్పగదె ఆదరమొప్పుగ నెల్లచారికి.

సత్య—(కోపముతో) పెట్టపుడేవిగారు వచ్చిపిలిచినప్పుడునెల్ల
వలదని నిన్ను ద్రాళ్లచేగట్టితినా కొరడాలతో గొట్టితినా దారికడ్డుగాని
లుపబడితినా? ఒక్కరుక్మిణియింటికేకాదు ఎక్కడెక్కడికిపోవలెనని యు
న్నదో పోమ్ముఅందులకు నాకుంగీకారముతో బనియేమున్నది నాకర్థ

మున నేనుగోయెదను రావేనినీ! (పో.బోవును.)

కృష్ణ—(వారించుచు) నత్యా! నత్యా! నీకింతయాగ్రహమెందుకొకటిదుడుకుఁదనమొదులకు పేమపాశముచేతనీవునన్ను బంధించుట చేతనే గదా వీరునన్ను వచ్చి పిలుచుచుండగాఁబోవుటకు సాహసించలేకున్నాను రుక్మిణీదేవితన కోరికనువెలిబుచ్చినపుడేమంటిని సత్యకృష్ణమృతంబయిన నాకునా సమ్మతమేయంటిని ఇంకనునీకోపమేల?

జాంబ—అబ్బ! ఎంతటిజిత్తులమారివే నీదగ్గర నక్కటకులున్నవి వగలమారిమొగలమొక్క పాశేశ్వరుఁడు మెత్తబడిబ్రతిమాలుట యెన్నఁదో, ఈమెబిరబిగియుటయునటేయున్నది.

వసం—లోకనాథుండగు కృష్ణభగవానుడే భార్యకరాధీనపాంచాలియై యుండగా నింక మాయాబిడకునేనులాంగిపోవుటలో నాశ్చర్యమేమున్నది హేమా హేమీలుకొట్టుకొని పోవుచుండగా వెంవలతుప్ప నాదారేమన్నదంట?

కృష్ణ—చెలికాఁడా! వసంతకుఁడా! నిన్ను మధ్యవర్తిగా వీరి తరపుననేనుగోరుచున్నాను. విను; సంగతియంతయు బూర్తిగా నీవు వినుచున్నావుగదా! నాకుఁ గర్తవ్యమెరిగింపుము, రుక్మిణీయొక్క కోరిక నీడేర్చుటా? నత్యాదేవియొక్క పట్టుదలనుబాటించుటా? ఈరెండింటిలో నేదియొక్క మోచెప్పుము.

రుక్మి—(బ్రాహ్మణోత్తమా! నిష్టాక్షికబుద్ధితో నీవుచెప్పిదాని! నేనంగీకరింతును.

వసం—ఓరిదేవుఁడా! చచ్చితిని. (తనలో) అడకత్తెరలోచెక్కవలెనయిదినాబ్రదుకు! ముందుకుఁబోయిన నుయ్యి వెనుకకువచ్చిన నొయ్యి! అటుమహాపతివ్రత భక్తురాలు రుక్మిణి ఇటు గయ్యాళి సత్యభామ! (ప్రకా) కృష్ణా! ఎవరియింటఁబుష్కలముగాఁ బప్పుదప్పకములు పిండివంటలు క్రొత్తపదార్థములు చేయఁబడునో వారియింటికిఁగము.

కృష్ణు—(నవ్వుచు) వయస్యా! నీబుద్ధి పోనిచ్చుకొంటివికాదు, నీవుభోజనప్రియుడవగుటచే నందఱునంతియే యనుకొంటివా? అవకతవక సమాధానము. ఏమాని చక్కగాఁజెప్పుము.

వసం—అట్లయినరుక్మిణీదేవి యిం—

సత్య—[అర్హోక్తలోనేగఁ భీరముగా] ఆ ఏమనుచున్నావు?

వసం—ఏమియులేదు. సత్యభామ యింటికి—

జాంబ—(సంజ్ఞ చేయుచు) వలదనుము.

వసం—అబ్బ! కృష్ణ! ఇందులకే పెద్దలు ఒక్కభార్యకానే కాలము వెళ్ళబుచ్చుమందురు అది మాని యితమందిని దెచ్చుపెట్టు కొని యిరుగునఁబడి, చెప్పుచెప్పిననేమి చెప్పుచును.

అందఱు— (పకపక నవ్వుదురు)

వసం—అయినఁజెప్పుచున్నాను వినుము; పిలుచుచున్న రుక్మిణీదేవియింటికివద్దు—వలదనుచున్న సత్యభామ యింటికిడ నుండవద్దు హాయిగా మాయింటికివచ్చి, పచ్చికందివప్పు, క్రోత్తావుపిండి, క్రొత్తలియ్యము, గున్నడికాయ దప్పలము, బచ్చలకాడకూర మున్నగునవి నేకరించి, నల్లులుతోఁగూడిన పాత నులకకక్కి మంచముమీఁద కూడంక వేసికొని పండుకొనుము.

రుక్మి—(నవ్వుచు) పారుడా! చక్కగా చెప్పితివి. పిల్లియులిల్లియుఁబోరాడి, రొట్టెముక్కను కోతికి సమర్పించినట్లు చేయమను చున్నావా? బాగుబాగు! (తెరలో గానము)

కృష్ణు—(తనలో) నారదుఁడు కాబోలు వచ్చుచున్నాఁడు. కానిమ్ము వీనివలనఁ గార్యసాఫల్యమగును, సత్యాజేవికి గర్వపరిహారము వీనిమూలమునఁ జేయుతును (ప్రకా) కాంతలారా! బ్రహ్మమానసపుత్రుడగు నారదమహర్షి వచ్చుచున్నాఁడు. ఆతఁడీ వివాదుఁబరిష్కరింపఁగలఁడు;

(అంతనారదుఁడు ప్రవేశము)

కృష్ణ—నారదా! రమ్మ తరుణమున కరుడెందితివి.

నార—జేవాదిజేవా! నవతుల పోరాటమున నన్నుఁ బ్రదేశ పెట్టెదవా?

కృష్ణ—[నవ్వుచు] పోరాటములకుఁ బుట్టినిల్లవుదువు గదానీవు! ప్రకృతాంశమును వినుము. రుక్మిణీదేవికి రేవు పుట్టినదినమట!

వసం—[అర్థాక్షిలోనే] సత్యభామాదేవిగారి కదేసమయమున మెట్టిన రోజుట!

కృష్ణ—వసంతకా! ఒక్కక్షణము నీపూరకుండుము (గారదు నితో) అందుచేతనామె తన సవతులతోఁగూడ నిటకువచ్చి వన్ను రే పొక్కదినము మాత్రము తన యాతిభ్యమును స్వీకరించుటకు రావలసి నదని కోరుచున్నది. సత్యకు సమ్యుతంబయిన నాకభ్యంతరములేదని నే ను చెప్పగా నామె సవినయముగ సత్యనే ప్రార్థించినది కాని, యేలకొ సత్యనన్నుఁ బోనిచ్చుట కంగీకరించుటలేదు; ఇప్పుడు నేనేమి చేయవల యునో నాకుఁదోచుటలేదు. కర్తవ్యతామూఢుండనగునా కుపాయంబు చెప్పుము.

సత్య—(తనలో) ఈజగదాలమారి తప్పకుండ, రుక్మిణీ పక్షము ననేవలకును. (ప్రకా) నాథా! చాలుచాలు! ఈమథ్యవర్తిత్వము! నీ కిష్టమున్నచోటికి నీవుపోవచ్చును. ఈమాత్రమునకై ఇంత రంజారాట మెరి? నేనేజోయెదను.

(నిష్క్రమించును—శరీని ఆమెననుసరించును)

నార—(నవ్వుచు) మహాత్మా! యదువల్లభా! సర్వజ్ఞుండవగు నీ కుఁ జేప్పవలసిన దేమున్నది?

నీ భక్తిపాశముచేత • బంధింపఁబడునీవు

అన్యపాశములకు • నడలుదొక్కొ

భక్తిధనంబుచే • వశ్యుండవగు నీవు

కలభౌతములకెందుఁ • గదలుదొక్కొ

భక్తివిద్యలకయి • ముక్తిసొసగునీవు

పరవిద్యలనుజూడఁ • బడుదువొక్కొ

భక్తితత్వంబుచే • బాధదీర్చెడినీవు

శృంగారవసమువఁ • జిక్కుదొక్కొ

గీ. అసమనవనీత మృదులభ • క్తాభిహృదయ

చోరుడవు నీవు భక్తిమైఁ • గోరునిన్ను

వారిదఱిజేర్చకుందువే? • వారిజాతు

ఈవెఱుంగనిదున్న గో? • యెంచిచూడ?

కృష్ణ—(నవ్వుచు) నారదా! నీవు వచించినట్లు నేను భక్తజనా
ధీనుడనుగాని, భార్యాధీనుడను గాను; నిశ్చల భక్తితో నన్ను సేవించు
రుక్మిణియొక్క వాంఛితం బీడరేదను.

నార—(తనలో) అయినఁక నాకుఁ గావలసినదేమున్నది?

గీ. వాసుదేవుండు రుక్మిణి • భవనమునకు

నేగినంతనే నాయత్న • మధగతిని

పఫలమయితరు, నిందాని • సంతసింప

సత్యకుంగల గర్వము • సమయఃజేతు.

రుక్మి—నాథా! సత్యయాగ్రహించి వెళ్ళిపోయినది; ఇంకనేమి
చేయుదును ఎంతో వినయముగ నామెను బ్రార్థించితినిగాదా! ఆమెంత
ష్టుడల యెందులకో!

కృష్ణ—కాంతా! ఇదే నేను నీభవనమునకు వచ్చుచున్నాను
రుక్మిణీసత్యభామలకుంగల తారతమ్యమును బ్రకటించుటకై యిట్టి నా
టకమాడితినిగాని, భక్తురాలవగు నిన్నుఁ దిరస్కరించి, నీకోర్కెను
గాఢండునా?

రుక్మి—మహాభాగ్యము!

వసం—(తనలో) అందిన, బాట్టు, అందకన్న, గాళ్ళు మాకృష్ణులతోడి సంగతి!

రుక్మి—నారదా! మహాద్దండవగు నీవు తరుణమున కరుదెంచుటం జేసి, నామనము హర్షించు చున్నది. నాధునితోఁబాటు నీవుకూడ మద్భుహంబునకు విచ్చేయుదువుగాక! బ్రాహ్మనోత్తమా! వసంతకా! నీవునరుదెంచి గృహపావనము నేయుము.

వసం—ఈపూటనాకు శకనము మంచిదే! విందారగింపఁబోవుచున్నాను.

బాంబ—ప్రాణేశ్వరునకెట్లాయను గ్రహముకలిగినది.

మిత్ర—సత్యభామ వెళ్ళిపోవుట చేతను, సాహసించివచ్చుచున్నాడు.

కృష్ణు—ఇక కాలయాపన మెందులకు రండుపోవుదము.

(అందఱునిష్క్రమింతురు)

రైడవరంగము—సత్యభామా భవనప్రాంగణము

(పవేశము—నళిని.)

నళిని—(తనలో) ఆహ! నాధుఁడన్న నీసత్యభామకేమీయింతమక్కువ నిన్ను రుక్మిణీదేవి గృహమునకు దనమాట నిరాకరించి పోయినాడని వినుటమొదలు కంటికి మంటికి నేకధారగా గార్చుచు విలపించుచున్నది నిజము చెప్పవలసివచ్చిన దప్పీమిదే! ఆతఁడీమె యందగౌరవముదినవుదు తాను గాపాడుకొన్నది కాదు ఇపుడారవ్వంత మెగ్గుతీరి. నది కాని వేటొకమాట కృష్ణుఁడు మాత్రమీమెను విడిచి యుండఁగలడా తిట్టినను గొట్టినను గూడ సత్యభామ నాతఁడుచూడకుండనుండరైడ నేటి మాపో రేపు మాపో తప్పక రాగలకు అంతమాత్రమున్నకెయ్యామెఱిందఱు మెందులకు ఇంత యావేదన యెందులకు! నేనయిన

చో దిరిగి వెదకుగొందు వచ్చినను దలచియుండను వట్టి గోలగావున న
 తత్వభామ తనకు పరిభవము జరిగినదని భ్రమించి పరిభవించుచున్నది
 ఇక నేఁబోయినశయనాగారమున దుఃఖించుచున్నయా మెనూరడించెదను.

(నిష్క్రమించును)

తె ర వ దు ను.

మూఁడవరంగము—సత్యభామా మందిరము.

(దుఃఖితయుగు సత్యభామ—ననిని ప్రవేశము)

సత్య—హా! కృష్ణా! కృష్ణా! ఎట్టిమోసగాఁడవు! ఎట్టి మాయలాఁ
 డవు. ముట్లోకములందు వెదకిచూచినచున్నబోలిన దొంగ, నీవంటివం
 చకుఁడు వేరొకఁడుండఁడుగాదా! సత్యా! సత్యా! నీవే నాప్రాణాధిశువు;
 నీకు నేదాసుండను; నీచెప్పుచేతిలలో మెలంగుదును అనిపలికి నక్కట
 క్కులంజాపి నన్ను అమాయకురాలనగునన్ను నిష్కళంకహృదయనగు
 నన్ను వంచించితివి. నీవు సత్యయు వంచించెడిపల్ల వయోముఖ విషకుంభ
 మవు! తృణాన్తరకూపమవు! గోముఖ వా. శ్రుమవు! అక్కటా! బేలనై
 గోలనై నీచేత వంచించబడి, నీమాయజాలమునఁ జిక్కుకొని నేఁడు ప
 రిభవించబడితినిగాదా! అయ్యో! నీవు నాయెడల వ్యక్తపఱచిన ప్రేమ=
 శయనాగారములోఁ బలికిన వినయ గర్భితవచనములు—నయగారము
 లు—మాదహాసములు—క్రీగంటి చూడులు, సర్వము వ్యర్థములే
 నా? నిజముగ నీవునన్నుఁ బ్రేమింపలేదా? అక్కటా! నేనునీప్రేమసారధి
 దేవతను గానా? నాకంటె నెక్కుడు మక్కువజూపునందకత్తెలు నీకున్నా
 రా? సత్యభామా విధేయుఁడు సందనందనుండనుమాట రిత్తయేనా?
 నేను మోసపోయితి నా? (కొంచెమాగి) అయ్యో! కృష్ణా! కృష్ణా!
 కృష్ణా ఆవేదనయధికమగుచున్నది. అందోళన మతిశయించుచున్నది,
 పరితాపము ప్రబలుచున్నది. ఇది నాకు గతియేమి? నన్నోదార్చువారె
 వ్వరు; [దుఃఖించును]

నలిసి—దేవీ! ఊరడిల్లు మూరడిల్లుము; నీనాథుడు విందాశగించి తిరిగి త్వరలోనే రాగలడు.

సత్య—అయ్యో, చెలీ! నేనెట్లూరడిల్లచలన? మన్నాభుండు త్వరలో రాడనువిచారముకాదు నాహృదయము నావరించినది, పట్టుదలవచ్చినపుడు, పరీక్షా సమయమయినపుడు, సవతివచ్చి పిలిచినపుడు కృష్ణుడెందుకు నన్ను దృఢీకరింపవలెను. ఆరుక్మిణి నాకుబరమశత్రువుగదా! ఆమె కోర్కె నెదులకు మన్నింపవలయును? నామాట నెదులకు గాదనవలయును; నానుదేవుడా కాకాత్మురాలింటికిదక్కమట యేగృహ్యంబునకేగిన నాకు సమ్మతమేగదా! ఆమె యింటికిమాత్రమే వెళ్ళవలదని శాసించితినిగదా! నన్ను ధిక్కరించి యామెభవనోన్ముఖుండగుటచే నాకెట్టి పరిభవము ఘటించినది! అబ్బా! నాకు సంభవించిన యీ పరిభవదావాగ్ని హృదయము నంతకంటెను ప్రజ్వరిల్లుచున్నది. ఇకనేనేమిసేయుదును! నేటినుండియు నాబ్రదుకెంతచూకనయ్యినది! సవతులలోనికే నన్నుదలయెత్తుకొని తిరుగనిత్తురా! అసలే, నాభువిన్వాధీసముసరించుకొంటిని వారికి ఈర్ష్య, కాని, అదనుగనబడమి, నాభుని పరిపూర్ణానురాగము నాయుదేయుండుటచేత, వారెంతవరకు మిన్నకుండిరి. కాని యిప్పుడో పగదీర్చుకొందురు, నేలినేయుదురు. స్రత్యక్షము గతులనాడుదురు. అబ్బా! దుర్భరము! ప్రాణముబోయిన బోవుగాక మానము పోయిన మనుగడమేల చెలీ! నలిసి! వియము పతి తిరస్కృతనగు నేసింక బ్రాణములతో నుంజబాలను తనుత్యాగమేయిప్పట్లు నాకు శరణ్యము విషముంగోలి తనువుదొరగి యాయపమానమును బోగొట్టుకొందును.

నలి—అమ్మా! నీకింతయంత్రమేల! నాహసముడుగుముఠగన్నా భుండగు కృష్ణుడు సత్యభామా విధేయుడని లోకమున కీవఱకే తెలిసి యుండగా నేడరుక్మిణి విధేయుడనుమాట యెట్లుపొసగును? పరిపరి

విధముల దీనాలాపములతో బ్రార్థించుచున్నదని కనికరించి కృష్ణుడు రుక్మిణీ నదనమునకు బోయిసమాట వాస్తవమే! అంతమాత్రము నీచేత వానికి నీయందను రాగములేదని కాని, నీర బరిభవము పొందినదనికాని తలంచుట పొరబాటు!

(తెరలో గానము)

సత్య—గానము వినబడుచున్నది; ఆవచ్చునాతడెవడు?

సఖిని—(ముందునకేగి) అమ్మా! ఇంకెవరు! కలహాశంకునారదమహర్షి!

సత్య—నాధునితో సూడరుక్మిణీపాథమున కేగిన యీపోరో గిరనుతి డి పోమరల నియ్యడకెందులకో

సఖిని—అమ్మా! నారదుడు మనకెల్ల వేళలయందు ముపకారి యేమని విశ్వసింపుము నాడువానిజానియును నీవుపొందుట కీమహ్మడే గదా కారకుడు!

(అవును నాదుడు ప్రవేశము)

సత్య—మునిచంద్రమా! నమస్కారము!

నార—వాంఛిత ఫలప్రాప్తిరస్తు!

సత్య—నారధా! నేడునీకుదీరిని సంతాను దాపురించినది.

నార—అమ్మా! అదేమి! నీపల్లనుచున్నావు!

సీ. లోక రక్షకుడైన * శ్రీకృష్ణు నంతటి

వాని కర్థాంగి వై * వాసిగాంచి

కల సతీపత్నులయందు దలమాకణిము పోల్కి

గ్రాలుచు గీక్తిని * గాంచిమించి

సద్వంశ తిలకుడౌ సత్రాజి తంతటి

ఘనునకు బిడ్డవై * ఘనత నంది

సర్వశ్రేయంబులు * సంతరిల్లగఁబోతి

జెలికత్తియులు కొల్య * మెలఁగు చుండి

గీ. మకుట మణిగణ • దీధితుల్ పద్మచుండ
మనుచునున్నట్టి నీకేడ! • వంతయేడ!
సూర్యచంద్రులు గతిఁదప్పి • సోలిపడిన
నీకు సంతాపమును గూర్చ • నెవ్వఁడోచు?

మఱియు బరిసంపూర్ణముగా నీకువశ్యుఁడుగదా!

సత్య—(కన్నీరుతో) అక్కటా! నారదా! ఎఱిగియుండియు
మీరునన్నిట్లు దెప్పిపుత్తురేలే? మీవాక్యమగ్నిహోత్రము నంబడిన
యాజ్ఞమువలె నామనసును బ్రేరేచుచున్నది కదా!

నార:—(తనలో) అగ్ని హోత్రములో రాజ్యమింకను బడలే
దు; పడినపిమ్మట దేవిగారికి గర్వభంగము తప్పకు (ప్రకా.) అమ్మా!
అదేమి? నింతాగా మాటలాడు చున్నావు? పతినికువశ్యుఁడనినే నెరిగి
తిని; అన్యము నేనేమెఱుంగుదును?

సత్య—నారదా! పనినాకుఁ బరిపూర్ణము గానశ్యుఁడాయెన్నా,
నిదాగమున నదీప్రవాహమెట్లుండునో, నీవాక్యమునందు సత్యము
నంతయే!

నార—అమ్మా! నీవు కేవలము బేలవు; గాకున్న నాధుండు నీ
కు వశ్యుఁడుగాఁడా? శ్రీకృష్ణుఁడు సత్యభామా ధీనుడని లోకములెల్లఁ
బాటుచుండఁగా వినుటలేదా? అంతవఱకు పోనేలే! ముంతేతి కంఠమున
కద్దమెందులకు? నీయందు కృష్ణునకు మక్కువ మిక్కిలియగుటచేతనే
గదా నిన్ను మొన్న పారిజాతమును దెచ్చి నీకు సమర్పించినాడు.

సలిని—దేవా! మాదేవి యెంతచెప్పినను వివక, తను త్యాగ
మొనరించుటకు సిద్ధపడుచున్నది.

నార—అన్నన్నా! అంతసాహసమెందులకు?

సలిని—మునీశ్వరా! పతి తిరస్కారమే మాదేవి సాహసము న
కుఁ గారణము;

నార—(తనలో) నాయశయ మీడేరుటకుఁ దరుణము చిక్కినది. (ప్రకా) సత్యభామయే భర్తృతానుతిరస్కృతనని తలంచు చుండుటవలనయే.

సఖిని—మునిశేఖరా! మాదేవికిఁ గల యీయారటమును దగ్గింప వలయుపను. తిని నశీకరించుకొను నుపాయంబొందు చెప్పవలయును.

సత్య—(ఆత్మముతో) ౯౯; సఖినీ! చక్కఁగా జ్ఞప్తికిఁదెచ్చితివి. (నారదునుద్దేశించి) మునిపుంగవా! అఘటనా ఘటనాసమర్థుండగు బ్రహ్మదేవునకేవు ఘాత్రుండవు, లోకత్రయ సంచారివి. నీవు చొచ్చిచూడని తావుగాని, యెరుంగని విషయములుగాని లేవు ఇప్పుట్ల నన్ననుగ్రహించి భర్తను న్వాధీనమచు కొనుటకు మార్గమెరింగింపవేని మరణమే నాకు శరణ్యము.

నార—(మందహాసముతో) సాత్రజిత్! నీనిపాటి కార్యమునకై మరణింపనక్కరలేదు భర్తను బరిపూర్ణముగా నశము చేసికొనుటకు మార్గము నాకు తెలియును అద్దానిని నీకు జూపుచును కాని యవలంబింపలేవేమో!

సత్య—నారదా! నీకట్టి సందేహమువలదు నాయందు దయయుంచి యదేయో శీఘ్రముగఁజెప్పుము వినుటకు గుతూహల మధికమగు చున్నది.

నార—“పతివశీకరణవ్రతము” నియు “ఇష్టపతివ్రత” మనియు బిలువబడు నొకవ్రతముగలదు అద్దానినాచరించిన స్త్రీలు భర్తలను దమకు సంపూర్ణవశ్యులుగా జేసి కొనుటయే కాక సాభాగ్యముతో నాదన్యాంతము సుఖసంపలతో దనరుచు బరమపతివ్రతామ ల్లులను ప్రభ్యాసించుట.

సత్య—మహాత్మా! నేను ఆచారమును దప్పక ఆచరించి తీరదను అయ్యదియెంతకష్టమమున గానిమ్ము శ్రీకృష్ణునివశము చేసికొను

ట వరమవతివ్రతయని ప్రఖ్యాతిబడయుట ఈరెండేనామదినున్న కోరికలు కడుంగడు దుష్కము.

నార—(సందేహ మభినయించుచు) సత్యభామా! అవ్రతము

సత్య—నారదా! అంటుందువేమి?

చ. అశ్రులితకృష్ణ దాయకమ • టంచును నీవు వచించినంత నా

వ్రతమును చేయమానుదునా? • భర్తను గృష్ణుని వశ్యమానటల్

సతతశుభాన్వితబగుచు • సౌఖ్యమొగుచుఖ్యాతి గాంచుటల్

వ్రతమున నాకుఁ జేరిన • భద్రముగా నొనరింతు వేడ్కమై!

నార—(తనలో) పిట్టవలలోఁ దగుల్కొనినది [[ప్రకా] అమ్మా! నొక్కినొక్కి యడుగుచున్నావు చెప్పకున్న నీకాగ్రహమొదవును, చెప్పినఁ జేయుట వ్రతము. ఎట్లు? సరియే ఇకదప్పును వినుము ఒకశుభము హూర్తమునాఁడు భర్తకుఁదలంటిసీఘ్రుపోసి, కొత్తబట్టలు గట్టజేసి, యుత్తమబ్రాహ్మణు నొకనిం బిలిపించి సముచితదక్షిణాదులతో వానిఁ బరితుష్టంచేసి, వానిని దానముసేయవలయును.

నభిని—ఎవనిని?

నార—భర్తను.

సత్య—(హేళనాపురస్కరముగ) బాగు బాగు! ఇదియేమి నారదా! హేళనకిది సమయమా? భర్తనునురాగమువడయఁగోరి, భర్తను దానమొనరింపవలయునా? సేవాబాస్! ఏమివ్రతమయ్యా!

నార—అమ్మా! నీకంతతోఁదరయేల? నేను చెప్పుదానిని బూర్తిగా వినుటకుముందే తాటాకులు గట్టనారంభించివా? అట్టిదానవునన్నెందుల కడిగెదవు?

సత్య—ఏమో, భర్తను దానము సేయవలయుననగానే యిట్లంటిని. చెప్పము.

నార—పిమ్మట నాభర్తను దులయందిడి తూచి వానికి సరితూ

గు సువర్ణాభరణములను వానితోఁబాటు పాఠిజాలమును బఠికిమారుగా దానముసేసి, పతిని ప్రతిగ్రహింపవలయును.

సత్య—(సంతోష మభినయించుచు) అయిన నిక నేమి? గల్పితినన్న మాటయే! నారదా; భర్తనుదూచి, యంతేబరువుగల భవమును దానముసేసి, భర్తను ప్రతిగ్రహింపవచ్చుననికదా నీవుచెప్పితివి.

నార—అవునంటియే! కాని, భర్తతోసరితూగు భాగ్యములే కున్న బ్రమాదము సంభవించును.

సత్య—(సగర్వముగా)

గీ. ఒక్కకృష్ణునే గాదయ్య; • యుర్వియందు

శతసహ స్రకృష్ణులకును • సరిగఁదూఁగు

భాగ్యముండెను నాదగు • భవనమందు;

ఇంకప్రతిమొనర్పఁ గనున • డ్డఁకలేదు;

నార—అమ్మా; యీనానీ? వినుము; భర్తనుదాన మిచ్చుటయనఁగానే సంతోషముగాదు; ప్రతిగ్రహించుటకు భర్తతోఁదులదూఁగు భాగ్యమనసరము అయ్యది కుంటుండెనేని, నీమగఁడు నీకుదక్క అది యోజించుకొనుము. నొక్క వక్కాణించుచున్నాను నేనాసంగతి పిమ్మట నీయభిమతము,

సత్య—నీకాసందియం బఁబూత్రసుయిన నక్కరలేదు. నారదా నాభర్త నానాదేశరాజన్యులను నిర్జించి తెచ్చిపోసిన మణిగణములు గదులలో కప్పలుగఁ పడి క్రుళ్ళుచున్నవి. నాతండ్రి నాకిడిన ఆభరణములు లెక్కకు మిక్కిలిగనున్నవి. అట్టియెడ నొక్కకృష్ణుని దూచుకొనలేనా? (మెల్లగ) నారదా! నానాధుని దానియపుచ్చుకొనుట కర్హుడగు బ్రాహ్మనోత్తముఁ చెనఁడు?

నగిని—దేవీ! కొంఠను దలక్రిందఁ బెట్టుకొని రాళ్ళొక పెదకు నీ

తెలివి నేమనవలయును? బ్రహ్మమానస పుత్రుండగు నారదునికంటఁ బరిత్ర బ్రాహ్మణుడెవఁడు?

సత్య—ఆ; ఇలీ భాగూఁజెప్పితివి; మన్నాధుని దానము వట్టుట కిమ్మహాత్ముడే అర్హుఁడు. (నాశమనితో) మునిపుంగవా; నీవు చెప్పిన చోప్పునఁ గార్యమును నిర్వహింతును. పూతచరిత్రుండవగు నీవే నాధుని గ్రహించుట కర్హుఁడవు. ఇందులకు నీవు సమ్మతింప వలయును. ఏమందువు?

నార—అమ్మా! ఏమనఁగలవాడను; నీమాటకుఁ గాదనిన నీ పూరకొందువా?

సత్య—అయినచో నేను సన్నాహమున నుండెదను; శుభము హూర్తరసమయమునకు సరిగా నీవిక్కడ నుండవలయును. నాధుఁడు రుక్మిణీ గృహముమిండి యరుదెంచుట తడవుగా సంగీకృతింబడసెదను.

నార—అయినచో బోయివచ్చెదను.

సత్య—మంచిది; నీలనుగ్రహముచే నీత్యభామ తనకోరిక ఈదేర్ప సంతర్పించుకొన్నది.

నార—(ముందుకి వచ్చి తనలో) నీయాగ్రహముచే నారదుఁడు తనకోరికను నెరవేర్పఁగడఁగినాఁడు. అహో ఇఁకనాకీ గావలసినదేమున్నది? నాకుఁబరమానంద భరితమే

గీ. సత్య, వ్రతమునుజేయంగ • సాహసించె;

పతినిదులఁదూపఁ గోరెనీ • పడఁతిమిన్న

కోటిబ్రహ్మాండములు దన • కక్షినున్న

వాసుదేవుండు తూగుట • భ్రాంతిగాదె;

గీ. గర్వభంగమృతప్పదు • కాంతకిపుదు

ముదము సందకమానను • మదినిశేషు

పారిజాతమ్మ లోనిపోయి • స్వర్గమందు
మగిడి స్థాపింతు నిందాణి • ప్రమదమంద.

(నిష్క్రమించును)

సత్య—నళినీ! రమ్మ; మనముపోవుదము నాథుడెప్పుడు రుక్మి
ణీ సదనమునుండి మగిడి యిటకువచ్చునో కనిపెట్టెము. ముందుగా నా
కుఁ దెలియఁజేసినచో నేను అటుక నభినయింతును.

నళిని—దేవీ! పావకాశముగా కర్తవ్య నిర్ధారణ మొనరింతము.
సత్య—పోవుదము.

(ఇరువురు లోనికేగుదురు)

తెరపడును.

ద్వితీయాంకము సా పూర్ణము.

ఓం.

శ్రీ కృష్ణ తులాభారము.

త్రిశూలము.

మొదటిరంగము—సత్యభామామందిరము.

(ప్రవేశము శ్రీకృష్ణుడు)

కృష్ణుడు—(తనలో) సత్యభామ నేడయికంటాని శయనాగారమునజేరియుండనోపను! అను! ఈమెమెలయవ్వికముగఁ బ్రవర్తిం చినది, జగన్నాథుండను, సర్వస్వాధిపతి, భక్తసాలభుంకను నగు నన్నుఁ దాను, విహికంబగు ప్రేమచే బంధించిరిగితిని తలంచి మురియుచు న్నది. నిశ్చలభక్తి నే ఆధామాఁగొని ముప్రోద్ధల నన్ను సేనించు చున్న రుక్మిణీదేవికిని ఈమెను హస్తినశకాంతరముగలదు. కానిమ్ము నారదుఁడెత్తినయెత్తు విచిత్రముగనున్నది. ఆతఁడిప్పుడేవచ్చి నాకు సర్వం బెరిగించి, పోయినాడ. ఈ పన్నుగడతో సత్యకు గర్వభంగము గాక తప్పదు; నిత్యానంద సభాయకంబగు ఖర్మలభక్తయ్యామెతోఁగూడనుడ యింపవలెనన్న మున్ముందు గర్వఁగిహరిమాగావలయునుగదా! (ముందు నకుఁజేరి) అల్లదే, సత్యతనయాభరిణమునను దీసివేసి, దుఃఖాశ్రాంతచి త్తయై యందున్నది. నేనుబోయి యామెను లాలించి, నాటకమాడెదఁ గాక.

(నిష్క్రమించును)

రెండవరంగము—సత్యభామామందిరము.

(ప్రవేశము—శ్రీకృష్ణుడు, సత్యభామ)

కృ—సత్యా !

సీ. సంపదాన్వితుడైన • సత్యాజితీశుని

ముద్దులబిడ్డనై • మురిపెమంది

పాండర్య లావణ్య • సౌశీల్య గమచే

ఇద్దయశస్సునా • ర్జించిమించి

అదిదేవుడైన • యదుచల్లభునియంక

తలమునఁ గూర్చుండి • పాలువుఁగాంచి

తోడికాంతఃలోన • హృదయటంచును

బ్రహ్మతీగడియించి • పరఁగుచుండి

గీ. సర్వభోగభాగ్యములు • సంతరిల్లి

జెలిమికత్తెలు నిత్యమ్ము • గొలుచుచుండ

గాలుచున్నట్టి : త్వరో! యేలనందిని

నిట్టివంతనుబూనితి • వెఱుగఁ జెప్పుచు!

సత్య—నాథా, పాండు, మీరెక్కడనుండివచ్చితిరో అక్కడి
కేయేగుడు. ఇప్పుడిక్కడకురమ్మని మిమ్మెవ్వరు బ్రతిమాలిరి?

కృ—సత్యా, నీకంతయాగ్రివామేల? నన్నొకరుపామ్మన్నపో
వుదునా? రమ్మన్నవచ్చెదనా? నాకు నీయందనురాగముండఁబట్టియేకదా
రుక్మిణీసదనమున నొక్కదినమయిన నుండక తల్ మనమే మగిడి
వచ్చితిని?

సత్య—అహా ! ఏమియనురాగ మేమియనురాగము. కృష్ణా!
ఇంకనునన్ను వందింపఁ జూచెదవా? ఈమెన్నిమెత్తని మాటలచే నింక
నునన్ను మోసగింపఁ దలఁచెదవా? చాలుఁ జాలు తెలిసినది, నీకల్ల

బొల్లిమాటల యందలి యాదార్థ్యము విడితమయినది. నీప్రేమనాకు బోధపడినది. ఇన్ని దినములవలె నిక నీసత్య నీచే మోసగింపఁ బడదని తెలిసికొనుము. నీమాయాతంత్రములిక బ్రయోగింప బడవు. నీకపట నాటకములిక జూడబడవు, నీకల్లప్రేమ నాకక్కరలేదు.

కృ—సత్యా, నీకింత యాగ్రహమొదవుట కీదీనుఁడు గావించి న అపరాధమేమి! పదియారువందల గోపికాస్త్రీలలో నిన్నేతల్పపై నిడు కొని నిన్నేప్రాణముగ భావించి, నిశ్చలహృదయముతో నిష్కళంకభావముతో, అద్వితీయము, అపూర్వము, అగాఢమునగు ప్రేమను నీపై జాపుచున్నందులకు నాకిదిఫలమా!

సత్య—కృష్ణా, తేనెపూసిన కత్తివంటివాడవు నీవు. నీకునా మీఁద బ్రేమయెక్కడిది!

కృ—కాంతా! ప్రేమయున్నదో లేదో, నీవెరుంగవా! నేను వేరుగఁ జెప్పవలయునా?

గీ. అమరనాథునితో బోరి • యతనిరాణి

ప్రేమదమునఁ బెంచుచున్నట్టి • పారిజాత

పాదపంబును, నీపై న • మగువనాకుఁ

బ్రేమయేలేక యుండిన • నీయఁగలనె.

తక్కుంగల అంగనామణుల కద్దాని నిచ్చితిరా! తుడకుఁబట్టవు డేమియగు రుక్మిణికయి సద్దాని సుమంబును వాసనయైనఁ జూపలేదా! నిన్నేసమ్మకొనియున్న నీనాథునిపై నీకింతనిరాధారమా! ఇది నీకున్యాయమా! అనురాగమునకు బ్రేత్యనురాగముం జూపకుండుట భవ్యమా, అనుగ్రహమునకాగ్రహమును బ్రకటించుట ధర్మమా! సత్యా, నీవు మునుపటి సత్యపుగావా, నీవునాయెడల నింతదనుక జూపిన ప్రేమయెంత డేసినది! ఒక్కఁడగుమునన్నుఁజూడకున్నచో—కృష్ణా, కృష్ణా? యిదివలవరించుచు నారాక కెదురునూచుచుండు నీమోహమేమయినది! అక్క

టా, నన్నుఁ బొమ్మనుచున్నావా! నాయందు నీకింతయాగ్రహమా; ఇం
యినాదరమా!

సత్య—(తనలో) ఈతఁడు నిజమునకు నాకువశ్యుడే దాసాన
దాసుడే! ఈసమయమున వీనిహృదయము నాకు గోచరయినది ఇప్పుడు
నేనేమిచెప్పినను చేయగలఁడు (వ్ర)కా) కృష్ణా! నిన్ను నేనింతవఱకు నమ్మి
చెడిపోయితిని నిక నెంతమాత్రము నమ్ముటకు వీలులేదు.

ఉ. గీచినగీటు దాటనని • కేవలము భవదీయ పేమమున్
యాచనజేసితంచ దగ • నాదృతిఁజూపుచు బల్కినాపు నీ
సూచన నమ్మిమోసగిలి • సోలితి నీగతిహాస్య పాత్రైనై
దాచగ నేలనిక నిను • దప్పుగదా మదివిశ్వసించుటల్!

నీవునిజముగా న్ను ప్రేమించితివనితలంచి నామాట జవదాటవనిగాటం
పు,దమిలో దృఢముగనమ్మి సవతులలో బరిహసింపఁబడితిని నిజముగా
నీవేనన్ను ప్రేమించినయెడల నేనురుక్మిణీసదనమునకు బోవలదనిచెప్పఁగా
నీవు పోవుటచేతనేగదా నాకింతపరాభవము పొందినది.

కృష్ణ—(మందహాసముతో) సత్యా! సత్యా! ఈమాత్రము
నకై నన్నింటిఁగా తూలనాడనేల? సరియే అయినదేదో అయినది రుక్మి
ణీ సదనమునకు బోయితినేయనుము అట్లుపోవుట నాయవసాధమేయ
నుము అయ్యది నీకు గోపకారణమేయనుము నన్నుక్షమింపుముదాసుని
తప్పుదండముతో సరిగదా! ఇఁకనీగీచిన గీటును రమ్మునీఖారవిందమును
జూదించి నీఅథరనుధారసముంగోలి నీపవిత్రాత్రాపరివర్షంగ నుఖమును
దనివి తీరననుభవింపనిమ్ము.

సత్య—ఓయాదవా! నీవునన్ను ప్రేమించితివనుటకునిదర్శనమేమి
కృష్ణ బేలా! యేమనుచున్నావు? నిన్ను నేనుప్రేమికచితిసనుటకు
నిదర్శనము గావలయునా?

నీ. రారాజులను గెల్చి • రత్నరాసుల దెచ్చి
సౌధమండిత నిద • ర్శనముగాదె?

వజ్రపాణినదిర్పి • పారిజాతము నిల్పి

సంతసింపఁగ నిద • ర్శనముగాడె?

వేనవేలుగనున్న • వెలమెల గోరక

రహినుంటనిట నిద • ర్శనముగాడె?

పట్టపుదేవియా • వైదర్శినై నను

గనుమిందుటయె నిద • ర్శనముగాడె?

గి. సిన్ను దలమాణికిము • పోల్కి నిత్యముమది

దలచి పేమించుటది నిద • ర్శనముగాడె?

కాంత! నేటికీ రీతిని • బంతగించి

గొత్తగా నిదర్శనముల • గోరనేల?

సత్య—నాథా! “నాడదిచేసితిని ఇదిచేసితిని” వలుకజూచి శంతమాతాననాకు సంతృప్తికాజాలదు ప్రస్తుతము నాకువిశ్వాసముకలుగుటకు నేజెప్పినచొప్పున బ్రవర్తింపవలయును.

కృష్ణ—(మందహాస మొనరించుచు) సత్యా! నీకింత సందేహమేల? మున్నొకిప్పుడు మాత్రమునేను నీమాటను గాదంటినా? నీవు చెప్పినట్లు చేయనంటినా?

సత్య—(కృష్ణుని హస్తమును మెల్లగానదుముచు) మనోహరా నేనాక ప్రతమును చేయబూనితిని.

కృష్ణ—అహా! అయిన నాకు సంతోషమే! మరియొకవిందు!

సత్య—మీసహాయమత్యవసరము.

కృష్ణ—సందేహమేమి? నావలన నెట్టికార్యముగావలసియున్నను, నెఱవేర్చి తీరదను. చెప్పుము—వ్రతాచరణసంకల్పమున ముచ్చట దీర దీవుకట్టుకొనుటకుఁజేని చీనాంబములో—ధరియించుటకు ముత్యాల హరములో—బ్రాహ్మణులకు దానమునేయుటకు రత్నరాసులో! ఏమికావలమునోతెలుపుము!

సత్య—నాథా! నేనుచేయనున్నది నారదమహర్షి ప్రేరితమగు పతివశీకరణవ్రతము.

కృష్ణ—(తనలో) పతివశీకరణ వ్రతమనుటపొరబాటు! “స్వగర్వభంగవ్రతమనినబాగుండునేమో! [ప్రకా] అయిన నావలనఁగావలసిన తోడ్పాటేది.

సత్య—మిమ్ములను నేనావ్రతనియమముల ననుసరించి, దానమునేయవలసియున్నది. అందులకంగీకరించినజాలును.

కృష్ణ—[తృల్లిపహు] సత్యా! ఏమిది? నన్ను దానమొనరింతువా; పరిహాసమా; లేక నిజమాయుది?

గీ॥ ఇలమ వ్రతములవెన్నియో • కలవునిజము

పతిని దానమునేసెడు • వ్రతముగూర్చి

కనుట వినుటయెఱుంగను • కలికిమిన్న

కలహాభోక్తగల్పించిన • నపటమిద్ది.

కాకున్న భర్తవశము జేసికొనడలచి వానిని దానమునేయనుంకించుటా?

సత్య—గాథా! నావచనమును సమగ్రిముగనాలింపుడు మిమ్ములను నెట్టినై దాన మొనరించి యారకుండునా? మిమ్ములను జూడకుండ నేనెట్లుందును మిమ్ములను ప్రప్రథమము దానమొనరించి పిమ్మట మీకుసరితూగు ధనమొనంగి మిమ్ములను బ్రతిగ్రహింతును.

కృష్ణ— పోనిమ్ము అమాత్రము సాయాతరమున్న భయంతర లేదు నన్నేనమ్ముకొనియున్న నన్నేముప్తిబాపనికో దానమొనరించి నీగృహమునుండి నాకు స్వస్తి చెప్పుదువేమో యని భయము గలిగియట్లంటిని ప్రతిగ్రహించుమార్గమున్న నీవీవ్రతమును నిరాటంకముగా జేసికొన్నవచ్చును (తనలో) కలహాశనుండెంతటివాఁడు!

గీ. పతివ శీకరణ వ్రత • మనమ పేర
వ్రతము సేయింప గడఁగె నీ • పడతిచేత
గర్వపరిహారమును చేయ • గౌతుకమ్మ
పొడమెఁగఁజోలు! మునియొక్క • మనసునందు.

ఈమె యవివేకము నాకచ్చెఱువుంగల్పించుచున్నదికదా?

గీ. కోటి బ్రహ్మాండములు గూడ • గుఱియందు
జెలఁగనప్రతతో సదా • మెలగుఁ చున్న
యాదిదేవుండనగు నన్ను • నబల యీమె
తూకమిడునుండె భనముతో • బ్రాకటముగ!

కానిమ్మ ఈమెకొం పరిగర్వభంగము కావలయును ప్రస్తుతమేమియునె
ఱుంగని వానివలెనుండి పిమ్మట తులాభారసంస్కార నాటకమాడించెదను
(ఆలోచనమభినయించుచున్నాడు.)

సత్య—నాథా, దీర్ఘాలోచన మొనరించుచున్నారేల?

కృ—ప్రియా; ఆలోచనకేమున్నది? నన్నుదానముసేయ నున్నా
వుగదా! నీపరిష్కృత సౌఖ్యమునాకు లభించునో లభింపదో, ఎట్టియిక్క
ట్టులు గలుగునో యని విచారించుచున్నాను.

సత్య—నాథా, మిమ్ములను జూడకుండ, మీలక్కరంబు నా
స్వాదింపకుండ నేనుమాత్రము బ్రదుకగలనా! మీసౌఖ్యముఁజేయ
నేను, మీకిక్కట్లను గల్పితునా, నాథా? మీకట్టిసందేహములు
మాత్రమయిన వలదు. మీరింతగా దిగులబడుటకు, నేనుమిమ్ముల నె
వ్వరికో పరాయివానికి దానముసేయుదునని తలంచుచున్నారా!

కృ—సత్య, నన్నుదానముం గ్రహింపనున్న యాతఁడెవ్వడు?

సత్య—(సంతోషముతో)

గీ. బ్రహ్మమానసపుత్రిజ్ఞ • పరగనవడు?

కస్తలోకత్రయశుభగ • చారియెవడు?

భక్తభవదీశుభక్తుడై • ప్రబల నెవడు!

అట్టిమునిచంద్రునకు సిక్కు • సంగుదాన.

కృ—సత్యా; సత్యా, నన్ను నారదునకు— నారదునకుదాన
నమోనాగ నిశ్చయిందితివా!

సత్య—అవును; మీరసంతోషమేగదా!

కృష్ణ—సత్యా! ఎంతవారపడితిని; ఆతఁడు సామాన్యుడా?
నిత్యకలహశనుండుగదా!

సీ. స్వేచ్ఛమై జరియుచు సింగంపుగొదమను

గక్కల భోమలో • గ్రుక్కునల్లు

రంగదుత్తుంగ త • రంగశోభిత గంగ

కానకట్టును గట్టి • యదము నల్లు

కలిత విఃకూడి • క్షౌద్రముచొను కుత్తి

యుని జెఱసాలలో • నుంచునల్లు

విదితమధ్యందిన • విద్యోత భద్యోత

నునికాంతి మేఘంబు • పనుచు నల్లు

గీ. అక్కటా! నన్నుఁ గొనిపోయి • టక్కరియగు

కలహ భోక్తకు నీయుంగ • గడంగినావు!

వానియండను స్వేచ్ఛ ర • వ్యంభయిండ

దెట్టియిక్కట్లు గలుగునో • యెఱుంగజాల!

నారదుఁడు సామాన్యుఁడు కాఁడుగదా! వానికి నేను జిక్కుటే తడవు
గానెట్టి స్వాతిత్ర్యము ఎహించునో!

సీ. మహనీయ మణిమయ • మందిరంబుల విడి

యుగ్రాట పీఠీమ • నుండమనునో!

చీని చీనాంబర • శ్రేణి గట్టుటమాని

చర్యధారణమును • సలుపుమనునో

పడ్రసోపేత భ • క్షృంబులు తృణియించి
కోరిమంపల నన్ను • గుడువమనునో!

పరిమళం బొసంగు పూ • కాన్పులు వర్జించి
కటికీరానేలల • గడువ మనునో!

గీ. అకటకట సర్వగీర్వాణ • మకుటఘటిత
మణియ యమ్మదుల పావన • పాదపద్మ
భాసితుండగు కృష్ణుని • బ్రహ్మమాన
న సుతు డెట్లు పీడించి • నలుపునొక్కో!

నేనాకలహప్రియునకు ఎత్తుండనయిన పిమ్మట

సీ. సత్యాంగనాపరి • షష్ఠంగ సౌఖ్యముమాని
బ్రహ్మ చర్యఁబను బట్టవలెనో!
కస్తూరి తిలకంబు • వె యుఁజేయట మాని
నుదుట విభూతిని • నదమవలెనో!
ముత్యైపుఁబేరుల • మోహమ్ము విడనాడి
తిరచు రుద్రాక్షుల • చాల్పనలెనో
మురళీ నినాదంబు • పొనరింప కుండనే
వేద ఘోషలచేత • విసుంగవలెనో

గీ. కష్టమనునది యెఱుంగక • కొతుకమున
నేవకుల మధ్వజెన్నొందు • శ్రీసుండనగు
నేను మానికే వశ్యుండ • నైన యెడల
నట్టిబాధల గుడుతునో • యేరికెఱుక!

సత్య—నాథా! మీరింతగా దిగులుపడుటకు నేను మిమ్ముల
నామానియెడ మాసములుంతునా? ఏళ్ళుంతునా? ఇటుదాన మీయుట
అటుమీభారమానకు సరితూగు ధనమొసంగి మిమ్ముల బ్రతిగ్రహించుట

రెండుపనులు నొకేముహూర్తమునందు జరుగునుగదా ఇంకమింకీ సందేహమేల?

కృష్ణు—సత్య నేను నీయుత్సాహమునకు భంగముకలుగజేయును ప్రస్తుతము నేనుకొంచోక కార్యార్థమై బోవలసి యున్నది. ముహూర్త నిశ్చయాదుంగూర్చి తెలిసికొని పోవుట యుత్తమముగదా? (తనలో) గానము వీనులబడుచున్నది నారదుఁ డయియుండనోవును? వానిని గలిసికొనుటావశ్యంము.

సత్య—నాథా ముందు మీరేగిరెండు పిమ్మట మనము మాటాడు కొనవచ్చును.

కృష్ణు—అయిన బోయివచ్చెదను.

సత్య—నేను గూడలోనికిఁగి నతనన్నాహము లొనరించుకొందును వసంతకుని మరువక వెంటఁబెట్టుకొనిరాఁగోరెదను.

4

(నిష్క్రమించును)

కృష్ణు—నారదునింగలిసికొని యీకపటోపాయముంగుఱింది తెలిసికొనెదను గాక.

(నిష్క్రమించును)

తెరపడును.)

రెండవరంగము — సత్యభామా భవనసమీప ప్రదేశము

(ప్రవేశము కృష్ణుడు —నారదుఁడు)

నార—మహాత్మా దేవాదిదేవా ఆదిమధ్యాంతరహితా శ్రీష్టాయదువల్లభా నేటికి నాజన్మ తరించినది నాకోర్కి ఫలించినది నీవభిమతింతువేని నిశ్చల భక్తితో తులదూగు పదార్థమొపడునాల్లు భువునములందు గానబడదని లోకమునకు బ్రకటింతును.

5

కృ—నారదా, కలహాపీయండవగు నీవు సామాన్యుడవుగావునుమీ! పరివేశీకరణ మనబడు నౌతమేమి? అద్దానినినీవు సత్యకుబోధించుటేమి? అమె యాచరింపఁబూచుటేమి? మధ్యనన్ను దానమిచ్చు

టయేమి; నీవుగ్రహించుటయేమి? ఎంతపన్నుగడ నెత్తినావోయి.

నార—దేవా, సర్వవ్యాపివి, సర్వభూతాత్మకుండవు సర్వజ్ఞం
కవునగు నీవెరుంగని దేమిశలదు.

గీ. భక్తిఁబోలిన వస్తు ఏ * వసుధనెందుఁ

గానఁ బడదంచు త్వత్ప్రియ * కాంతసత్య

తెలిసికొని గర్వముడిగితా * మెలఁగునట్లు

చేయుటకైవలెమనుకోర్కి * జేర్చినాఁడి.

కృ—సెబాస్, నీయూహ జ్ఞానాపాత్రము. భద్రముగా మెలఁ

గి కార్యవిజయమును బొందవలయునుజామీ.

నార—కృష్ణా,

జీ. నీదయానాపయిన్నిలువ * నేమికోరంత జనించు బ్రీతిమై

శ్రీదయ్యతుండవై ననిను * జెందెడి భాగ్యమునేఁడు నాకు న

త్యాదరలిలఁగల్గెగద * అంతకుమించిన సంతసులునా

కీడిమహాత్మ్య మాధవ ము * నీంద్రుని ధన్యునిజేయవేవడిగా.

కృ—(మందహాసముతో) నారాదా, నీయభిప్రాయము నేనె
రుంగనా,

గీ. నేవించుతుండైన కృష్ణుని * నేవకునిఁగ

జేసిముదమందఁ గోరితి * చిత్తమందుఁ

గాశయుండిన సత్యను * గరుణఁదొఱిగి

నన్నుదానంబు నేయఁగో * యదువెనీవు?

కానిమ్ము. నీవు ప్రారంభించిన తులాభారనాటకము రసవంత మయినదే
త్వదీయాభిప్రాయము సత్యభామాగర్వభంగమని నేను గ్రహించుటచేత
ను, అయ్యదినాకుఁగూడ నవశ్యవాఁధనీయుమగుటను నేను నీతో నీకీర్తి
వించెదను. (కొంచెమాఁగి) నారదా! గ్రహించితివా!

నార—(ఇంచుక సేపాలోచించి మహానంద భరితుడై) గ్రహిం
చిరిసి, మహాత్మా! గ్రహించిరిని

చ. వనజభవాండభాండముల • వారిగనెవ్వని కుక్షిలోపలకా
జననముగాంచెనో, అతని • సత్య, తులాన్వితుఁడేసి భారమున్
గనుగొననుఁడెఁ జిత్రిమిది • కాంతలు మోహ మానస్కులై నచో
మనసుసనుంచలేరుగద భక్తిని, • శక్తిని, దైవయుక్తినికా!
మాశవా! ఇయ్యవపరంబున నేను ధన్యుండనయితిని. ఏలనందువా?

గీ. సరసదానమిచ్చెడునామె • సత్యభామ
ఈయఁబడువాఁడు పభుడైన • లోయబాక్షు
డతని స్వీకరింపఁగనుంటి • నాదరమున;
అల్పమేనాదు సద్భాగ్య • మరసిచూడ!

యిదునందనా! ఇక ముహూర్తసమయము సమీపింప నున్నది.
పోవుదము రమ్మ.

(ఇరువురు నిష్క్రమింతురు)

తేరవడును.

మూడవరంగము.

(ప్రవేశము వశిష్ఠకుఁడు.)

వనం—(తనలో) ఎవ్వరు లేరుగద చుట్టుప్రక్కలను! (పరి
కించిచూచి) లేరు! భయమక్కరలేదు. అట్లా! ఎంతగడ్డుదీసత్యభామ!
భర్తను చానమునరిందినదట! లోకములో భూమలిక్తురు—కందులు,

మినుములు, వడ్లు, గొడ్లు, దొడ్లు, ఇత్యాదు లొసంగుదురు. వెండిబంగారముల్నిత్రురు! అంతియేకాని చేసికొన్న భర్తను, పుస్తకట్టిన మగనిని దానమిచ్చుట? అవ్వ! అవ్వ! ఎంతసాహసము! ఎంత పరువులక్కువవని! ఎంత అప్రతిష్ట! మీఁదుమిక్కిలి వ్రతముపేరిటకూడను! గారీవ్రతాదులున్న వి గాని ప్రపంచములో భర్తను దానమిచ్చే వ్రతాలులేవు! ఆలోచించి చూచిన నందేదో కపటనాటకమున్నదని నాకుఁ దోచుచున్నది. వ్రతమునుజేయుమని బోధించినవాఁ డెంతసరసుఁడు! నీళ్ళలో నిప్పుపుట్టించఁ గలసమర్థుఁడు! పోరెరుఁగనియింటఁ బోరుపెట్టి తాను దూరముగనుండి చూచి సంతోషించు మహానుభావుఁడు! వ్రతమునేయఁబూనిన యామె పతినిబాదముతో దన్ని పవిత్రుగఁ జేసి పరమసాధ్వీమౌతల్లి! నవతుల నుజూచి కండ్లలోఁ గారముకొట్టుకొను కాంతామణి! ఇఁక వ్రతమునందీ యెఁబడు వాఁడు? శ్రీకృష్ణుఁడు! మహాత్ముఁడు, సాక్షాత్కృతవంతుఁడు! అవసరమునుబట్టి, సమయముననుసరించి సంచరించువాఁడు! తనకిష్టమయిన గడ్డిపోచవలెఁ జేలికకాఁగలఁడు; తనకుఁగష్టమయినచో మహేంద్రగిరివలె బరువెక్కఁగలఁడు. తానతలంచినచో మొరడును ఫలపుష్పశోభితంబగు వృక్షముగాచేయఁగలఁడు; లేకున్న పల్లవయుక్తమగు పాదపంబును మొరడుగాఁజేయగలఁడు! బ్రహ్మాదిదేవతలచేఁ బూజింపఁబడు ఘనముఁడు—ముసీంద్రులకయిన దుర్లభుఁడు—భయంకర దుష్టరాక్షసులఁ గూల్చినజగజ్జెట్టి—ఒకప్పుడు మూఁడడుగుల నేలఁగోరి, ముల్లోకములా క్రమించిన ప్రతిభాశాలి! అట్టిభగవంతుని నేటికీ సత్యభామాదేవిగారు నారదునకు దానముచేసిరి! తిరిగి వానిందుల యందిది తూచి, ప్రతి గ్రహించుట! ఇంత యారాటమెందులకు? మహా భక్తులనిపించు కొనుటకంట! సరియే! ఈతులాభారము నాటకము తుదకెట్టివిచిత్రములతో ముగియునో చూడవలసియున్నది—సత్యమునఁ బోయెదగాక!

నాల్గవరంగము—మండపము.

(సత్యభామాదులు, నారదుడు—తులలోనొక ప్రక్కకృష్ణుడు. వసంతకుడు)

కృష్ణు—అహా! సత్యా! నేడనీయనుగ్రహమున నాభారమును, నేనెరుంగఁగలుగుదునుగాదా!

నార—(తనలో) నీభారము నీవెరుగుటకుఁగాదు. సత్యభామ యెరుంగఁ గలదు.

వసం—సత్యభామాదేవిగారి ధర్మమాయనియిట్టి పుణ్యవ్రతము నేయనారంభించినారు, ఇంకనింటికడమాయాబిడకూడఁ ద్రాసుందెమ్మని నాప్రాణములను దీయనేమో.

కృ—(తనలో) ఇప్పుడు పక్షిక్షాసమయము. నిశ్చలభక్తితత్వమును సత్యభామకెడకపరుపవలయును. దానితోఁబాటామెకు గర్వభంగము. (ప్రకా) సత్యా; నన్నెంతసేపని యీతులయందు గూర్చుండఁ జేయుదువు! త్వరగా నాభరణములేవియే అప్రకృష్టవేసి; కార్యముముగియునట్లు చేయుము.

సత్య—నాథా; అట్లేచేసెదను, మీమ్ములను శ్రమపెట్టను. నాయెడలినగలేచాలును లోకీబోయిరత్నరాసులను దేనే! (ఒంటినగటాడ్చితులయందిడును- తులమొగ్గదు)

సళిని—దేవీ, మీనగలన్నియు దులయందిడినను, చాలినవి కావేమి.

సత్య—(అత్రముతో సళిని; పొమ్ము. నీవులోనికేగి రత్నాభరణములను గొనితెమ్ము. తెచ్చితులయందిడుము.

(సళిని యట్లానరించును- త్రాసెప్పటియట్లు యుండును)

నార—(కృష్ణుని వయిపుజూచి మందహాసమొనరించును)

కృ—(నారదునివయిపుజూచి మందహాసమొనరించును)

వనం—(తనలో) నేననుకొన్నట్లందేదో తంత్రమున్నది; లేకున్న లెక్కకు మిక్కిలిగానున్న కలకాత సావర్ణముగిమయ భువనదార్ధముల నిన్నిటిని కులయందిదినను, కృష్ణుడు పైకి లేవకుండుట యేమి?

సత్య—(వ్యాకుఃపాట్రో) నరినీ! ఇదేమి! అశ్చర్యముగ నున్నదే! నాధుండింత బరువున్నదా? సరే నీవుపోయి మన భవనమున మిగిలియున్న వస్తుసంచయ మెల్లఁ దీసికొనివచ్చి కులయందిడుము.

(నరిని యట్లా నరిండినను, కుల యథాప్రకారముగనే యుండును)

నరి—దేవీ! ఇదేమి వింతగనున్నదే! ఇక నక్కడ వెడకిచూచిన నింటిలోఁ బూరికపుల్లయెత్తు వెండిబంగారములుగాని, తక్కుంగల వదార్థ లోహములుగాని లేవు. నేను మాయలేక, మాయలేక ముమ్మారు కప్ప వడితెచ్చి కులయందిడిని. కాని సూదిమొనయంతయునఁ ద్రాసు మొగ్గకుంట చూడఁగా నిందేదియో మోసమున్నట్లు నాకుఁ బొడకట్టుచున్నది.

వనం—త్రాసు పోయినదేనా? నీవుతెచ్చిన స్వప్నలగుల్లవేమో

సత్య—ఓబ్రాహ్మణుడా! పరిహాసమునకిది సమయము కాదు. మిన్న కుండుము. (తెల్లఁబోయి చూడసాగెను)

వార—ఏమమ్మా! నేను తొలినే చెప్పిరినిగదా! నాధునిలో ఘోరముగ నగలు లేకున్న నీవ్రతాచరణమునకు దిగవలదంటిని. నామాట వింటినికాదు ఇప్పుడేమిసేయదునా? అలస్యమునకు నేనోవను.

కృష్ణు—[దైన్యవ భిన్నుఁడై] సత్యా ! సత్యా !

చ. వ్రతమనిపేరుఁ జెట్టియిటు • మానికి వశ్యముసేతువే ననుక
అకులీత భూషణాదులను • నాదృతితోఁదులఁ జెట్టవేపడి
సతతము నీదుమోముగని • సంతసమందెడు నేను నట్టులీ
గతిని నీదువాఁడమని • కార్యముసేయగ నోవువాఁడనే!

సత్య—అక్కటా! నాథా! భూషణాదులందెచ్చి కులయందిడుము

సత్య—అక్కటా! నాథా! భూషణాదులందెద్దితులయ్యింది
టకు ఇంకేమున్నవి! ఉన్నవన్నియు దలయందేయున్నవిదా!

కృష్ణ—అయిన నేనీ నారదాని పాలుగావలసిందేనా!

సాగి—సత్యభామా! నేనెవ్వోట విశేషకాలము తడయనీరి
నేనాదిలోఁజిలకకు జెప్పిట్లుచెప్పితిని ఆత్మా! అవలయు దుష్ట మ
నీవుచింతివి కావుగాదా! కృష్ణుని సహాయము నొప్పి నాకొస్తోన్న
వానింబడిగొనింతువా లేదా?

సత్య—(విపాదముతో) అయ్యో! నరదా! ఇప్పుడు నేనెమి
యదును? నాయంటగలభాగ్య మిటు దొత్తలయ్యిందేయించితిని
గదా! అట్లుందినను మరొకడు వాని జరిగియున్నది అతేడు నన్నేమి
చేయుమాదువు?

నార—నన్నేమిచేయు చున్నది నీకేదగు నయచేయులేకు
ఏమి చేయవ యువో పిశేనొకని

కృష్ణ—సత్యా! నీ ! గానము చెప్పినది

సత్య—నారదా! అయ్యో, నేను నీ సహాయము సేమాట
నునన్ని మోసపోయితినిగదా?

నార—అమ్మా! నీవు నీ నోలొచ్చించి మాటలాడ
వలదు నామూ మాన సిప్పుచొ పోవుటకు నీతెలుసు జేయుమని నేను
బ్రోతిమాటుకొంటిని? కియంత కేనేన్ను గాని నీకరి పుంతులకేర
యిన వ్రతమున్నదోయనినన్ను నొక్క యడితివి అడిగిగా నాకు
బోదిన విధానమును నేనుజెప్పితిని చెప్పుటమాత్రమేగాక అయ్యో
కడుంగడు దుష్ట మని నీ గతిని నుజ్జవితిగోలే నీ నేవేచెప్పుము.

సత్య—నుడిచితిని. ఏమో, ఇంటి పొంగ వలసినంత ధనము
న్నది. పెండిబంగారములు వి ఒక్కనానాని దూచుకొని ప్రతిగ

హింపలేనాని తలంచితినేగాని యీతనిని నీవు నన్ను వలచింతువని నేననుకొంటినా?

నార--అమ్మా, మాటిచూటికి నేనునిన్ను వలచిందిననుచున్నావు. అది సహజముగాదు. నేనుసేనాధునిలో బ్రవేశించి బరువెక్కు తగునట్లుచేసేతినా? లేక వాసినిమూగివద్దని చేయజూచితివా? నేనుగావించి న మోసమేమున్నది నీవునన్నిట్లు తూలనాడవనని యెరింగియే అమ్మా తొందరపడి కార్యరంభమునకు దగిలవద్దు. నానాధుని దూచుకొనుధన సంభారమున్నదా? యనిచెప్పిని నీవు దూరమాలోచించిచివికాదు.

సత్య--నారదా? ఇదిమోసముగాకపోయిన నేమందువు?

నార--అనులకేమున్నది? నీవు గ్రహింపలేవా?

గీ॥ భక్తిచేతన బంధుఁడ • బడబుకృష్ణుఁడు
నక్కటా! నాహుండు • వీర సహకముగు
ధనముతోఁ దూషణియైదుఁ • కలచినావు?
సాధ్యులుగనొక్కఁ యిక్కార్థు • కఁగిసితు?

సత్యభామా? ఇంకనేమో బ్రహ్మ ముగ్ధుఁడ గలయంప నమ్మెనని పనేల?

కృష్ణా? నీభార్య నిన్ను నాగిదాన మనో చింత

కృష్ణు--(సత్యభామవైపున నుంచుచు) సత్యా! సత్యా! నాగతియేమి?

నార--కృష్ణా! ఇదినినుము; ఇప్పుడు నీవునావాడవు కనుక నేను చెప్పి నట్లెల్ల చేయవలయును. ముందగు లేచితిమ్ము.

కృష్ణు--(లేచి నిలువ బడును.)

నార-- ఇటులేమ్ము. సత్యభామ చేతనుండరాదు. నాప్రక్క నిలువ బడుము.

సత్య--అయ్యో! నారదా! ఏమిది? ఈవింతసంభాషణమున

కర్థమున్నదా? ఈనితవిప్రసర్తనమునమంజనమా? నాభర్తను నానుండి దూరము సేయుదువా?

నార—అమ్మా, సీతగానో నిదా మాటలాడ వలసినదిలేదు? నీభర్తను నీవేదూరము చేసికొంటివి; చేతకాని కార్యమునకు సిద్ధపడ నేల? పిమ్మట నన్ను నిదించుటలే నీవు తగినభవమిచ్చి యీకృష్ణుని డిపించుకొన లేచోయినచో, నేను ఏ చేయగలను? వీనిని నేను భరింపగలనా? ఎవరు వీనియొక్క భవమిత్తురో వారికి యొసంగెదను కృష్ణా చూడుము ఈవిని భుజమునందిమ కొనుము.

కృష్ణ—(అట్లు సేయించు సత్వభావము జూడరాగెను.)

నార—కృష్ణా, గాయమును వేసి డీవు సత్వభావముతో మాటలాడగూడదు; అరునైతే జూడరాగు. ఈపులితోను నేనుమోయ లేకున్నాను. నీవు బట్టకొనుము, బాగితే, పావేసినివేయ, మర్యాద దక్కచునుమీ.

సత్య—(దుఃఖించుచు) హా, హా, సీతారామని వలన నెట్టి కష్టము పొందెను? నారదా, నారదా, ఓకటరాటక సూత్రధారి ఓచంచలీలా, చూడకెగ్గు నన్ను ప్రతనచువేయచి చితివా? నానా భుని సేవకునివలె వినియోగపరచు కొంటివా?

నార—కృష్ణా, రమ్ము నావెంటుకమ్ము.

సత్య—హావాధా, (దుఃఖించుచున్నది.)

నార—కృష్ణా, అటుచూచెదవేల? త్వరగానడువుము.

వసం—ఇతనాకిక్కడ పనిపమున్నది? పోయెదను.

(నిష్క్రమించును.)

నార—చూడకుము, సత్వభావమైనపుడు జూడకుము రమ్ము. (ఇరువురు నిష్క్రమింతురు.)

నక్క—(మృగమును) హానాదా? న. గామోహించితిని
వలని వశీకరమొనరించు కొనుటకు వశమును కేయిందితే పనుకొట్టిని;
గాని, వలని వొంగలించుట కనుకొనలేదే! దా! స్పృహ దుష్టచువచ
క్షుడునగు ఆనారదుః మూలమున నీవెట్టిపీడలనుభవించుచుంటివో? అ
తడు నిఃతరుఖిష్టాచో నీచేతకెట్టి నేవలకేయించునో (అక్కటా
నందననా నీకునామూలమున కిది ప్రాచుర్యమిచ్చింది. ఈపాడుగత్య
మూలమున నేనిట్లు కని సీవె కగాగు చుచున్నావో మందభాగ్య, నే
కీటివ్రతాచరణమునకు దిగవలయును? దిగితినివో ఇచ్చితమేల చేయువ
లయును? చేకితిచో కృష్ణుని దానమొదులకేయఁ తను ఇచ్చితినివో?
యీపాడునారదునికేల యాయచలయును? ఇపుడింక నాకుగర్వమేమి
ఈమాండవశి ననెందున్ద తురు? ఈనారదమాయా సముద్రమును
దరించుటకునాకు నొకయోగి (భర్తను) పొంది) నాధా? నీ ప్రాశస్త్యంనగు
నాకింకనిన్ను దర్శించుటాగ్యములేదా? పాదావింకములను సృశించినీము
ఖంబున మృచివనుచి, అధరంబు కింకొగిలినన్ను క్షేప్ర సుఖించు
భాగ్యము నాకంలేదా? అక్కటా! కొంతోతల గోకినట్లు నాకునేనే
యీవిపత్తు తెచ్చిపెట్టెనో? కని, ఇన్నుగి పోవుట మాత్రమే గాదునారదు
కు? నిన్ను, అయ్యో! వత్సా! యింక నను నేను దాన మీ
యగా నాతడెప్పుడో అమ్మజూపును: ఓ! అక్కటా ఇప్పుడువేసేమిసేతును

సీ! అత్తయశోద యే • యరుడెందినను జూచి,

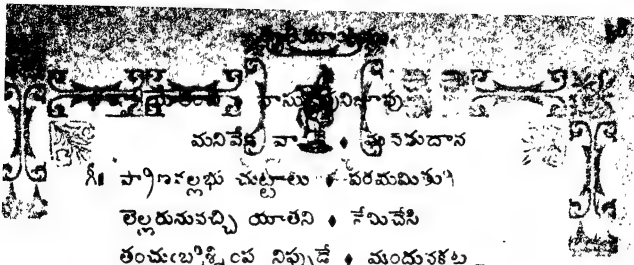
తనయుడే డగ్గ నే • మనకుదాన?

పట్టుంపుడేమిహా • నైదగ్గి యరుడెంది

అత్తేనుగోర నే • మనకుదాన?

గోపి కాంగనలెల్ల • గొబ్బున నన్నాంది

యాడవుగోర నే • మనకుదాన?

గీ. పాగొల్లభు చుట్టలు పరమమితుగి
 లెల్లదునువచ్చి యాలని • నేమిచేసి
 తంచుబ్రోక్షింప నిప్పుడే • మందుసకట
 పొదుబోయికు నెటూజూతు • నేమిసేతు.

అయ్యో! నగిసి? నాకున్నార్థమేది? మళ్ల నాకృష్టుడు నాకులభించు
 నుపాయమేది? సవతులకిప్పుడు నేనేమిని సమాధానము చెప్పుదును? వా
 రు సన్నింక బ్రతుకుకొప్పు?

నగిసి—అయ్యో! సౌకంబుడుగు లోనికిరమ్ము తగినవంబాలో
 దించి నాధునిగృహంబునను దోష్కొనిగావచ్చును.

(ఇరువురు నిష్క్రమింతురు.)

తెర వచును.

శృతియొకము సవూర్ణము.

అయ్యో! నగిసి? నాకున్నార్థమేది? మళ్ల నాకృష్టుడు నాకులభించు
 నుపాయమేది? సవతులకిప్పుడు నేనేమిని సమాధానము చెప్పుదును? వా
 రు సన్నింక బ్రతుకుకొప్పు?

నగిసి—అయ్యో! సౌకంబుడుగు లోనికిరమ్ము తగినవంబాలో
 దించి నాధునిగృహంబునను దోష్కొనిగావచ్చును.

(ఇరువురు నిష్క్రమింతురు.)

తెర వచును.

శృతియొకము సవూర్ణము.

ప్రతి కృష్ణ తులా భారము.

— శాంతి ముద్ర —

చతుర్థాంకము.

మొదటిరంగము—పురివీధి.

(ప్రవేశము నారకుడు, కృష్ణుడు)

నార—ఓపేర గారా, చూడదేలే! రండు, త్వరితము శ్రీ
కృష్ణభగవానినింగొనుటకు మీకోతయూకోదమేలే

నీ ఇతనిచాడ మెగదా • లాక్షరు దానీ

నదికి బ్రహ్మాతి ౭ • స్మృత్యంబు

ఇతని పాదమెగదా • లక్ష్మీభయంకరమైన

సహిమా? దాండవం • బాడె నపుడు

ఇతని పాదమెగదా నుత భక్తిరత్నాక

రుడు పశ్చెరంబున • గడిగినాడు

ఇతని పాదమెగదా • యెల్లరాజన్యుల

తలల నుండదుమణి • తతులనదుము

గీ॥ ఇతడు సామాన్యుడే సుం • తతనుభక్త

సాధుజనపోషణా సక్త • శక్తి యుతుడు

దుష్టకృత దోర్లభ్యః కులత హరకః ?
 న నుదేవుండః కుక్కిశీః నల్లభు కః ?
 సీ॥ పాశ్రమ డెడినా • మద్దిచ్చెట్లను గూర్చి
 పూతన్ బలిమిమై • బాలియ జేసె
 అడమి డెడినాడ • అత్తొకావర్తని
 సుషియాని నడలిచి • మడియ జేసె,
 గోచి ఎత్తెనునాడ • గోవర్ధన బెత్త
 యాదవ రక్షణం • బమరజేసె,
 ఎంచెకట్టమ నాడె • పరిమ దుర్మార్గులౌ
 కింసని హింసించి • రిడపెదవకి

గీ॥ అట్టి శ్రీకృష్ణు లోకేశ • నాదిదేవు
 ఒకజాతుస గి ఎందు • బాపహయని
 నమ్మ జాపెద గ పరిండు • అర్చి సేత,
 సుఖ ముగబీలః మాఘం • బొంబరేల,

చ॥ తరణమజ్జిగా విసతి • దానిగ్రహం కింక్తి వాస్తులై
 పురజనులూ చూచెనరె • పోయిన ల ధముకూడిరాదుకు
 పురహరవంద్యుఁ గృష్ణుఁగొని • మోదముత దతమక్తి సాధమున్
 దళియఁగరారె జాలమువృ • ధాపనిబాని చుసేతురేలకో
 రండు, సౌరగారా, రండుచూచెరేల, లో పాశ్రమడగు శ్రీకృష్ణనంత
 టి వానిని నేమః ముచు డడఁగొనకను న కో మేల?

(అంత సత్యభాను, నళిని ప్రవేశము.)

సత్య—(దుఃఖించుచు) హా, నారిదా, గీమోత నిర్దయఁడవు
 పీఠమొసగాడవు, ఎంతకఠినాత్ముండు మననధునిట్టి యీవిధ
 ముగా పురవీధులలో ద్రిపుడు మృణాళుచున్నావా, ప్రతమను మ

నువీర కో నాకు వంతచేద్దీపట్టెని? పదని శ్రీకృష్ణమును పీఠుతో
వలెని యోగము దచ్చిపట్టెని? సాభాగ్యమును 'నేనుకో' శ్రీకృష్ణము
గూర్చితి. శ్రీకృష్ణమును శ్రీకృష్ణబాధలకల్పి చీరినా. అయ్యయ్య
నాకేకేకే రితి మోమున వంట గారును దనకునలేక నకునలేకను
చుచు, యెట్టొప్పునునుధవి చుచునాడే, మూర్తి, శ్రేయనినన్ను
వదించితిని దా? సంతాపకపుమే నేకేమనిమాధానమీ రుగలదాను?
అయ్యోనా శ్రీకృష్ణుని వారునన్ను బాగమునో నుండునిత్తురా
నా—(కృష్ణుని కే) మాధిరా? నిగమివైపుమాడకుము
ఈ కృష్ణునియు శ్రీకృష్ణామా, నిమఃఖమునో గాని, దూషణముల
తోకాని పాపములు ధన బానిని వానినినిపొమ్ము అం
తవజని నీ మాటలాడనిద్దు కృష్ణుని, వనము కేకేకేకేకేకేకేకే
నా మురము

(శ్రీకృష్ణుని కృష్ణుని కృష్ణుని)

సూర్య—హా, కృష్ణుని, కృష్ణుని, (ముచ్చిస్తును)

శ్రీకృష్ణుని

రే దనరంగము—నేరొకని,

(నేనొకని కృష్ణుని, నారదుడు)

కృష్ణుని—(తనలో) గారదుడుబోధించిన పాఠము నత్యయవల
బాగుగా వినిపెననిది ఈమెకప్పుడు నివచ్చినది.

నార—(తనలో) ఆహా, ఏమి యీమాధవుని భక్తరక్షణ ప
రాయణత్వము, భక్తి సమ సేవకనివలె సవర్ణులు సేయుచున్నాడుగదా?
ఇత సత్యగోమకు గర్వభంగమయియుంటులే? కాని యీమాత్ర నామెనో
టినుండు పోకిరిచితిరవలయును (నేకృష్ణుని జూచి) అదే పద్యయే
త్రినకరణి దలవిరుగబోసికొని కన్నీరు మున్నీరుగా గారదుఃఖించుచు

నామొంటి లెనే తిరిగి వచ్చుచున్నది. మరల నేను కృష్ణుని విక్రయము
వీక్షించి జూపెదనూక! (ప్రకా) ఓశూరులారా చూచెదరే! రండు?

గీ. బేరము లోన మేలైన • బేరమిదియె

ఓనిమించిన బేరంబు • గానబడదు

భక్తసులభుడౌ కృష్ణుని • భక్తిమీరఁ

గొనుడు తెరుణంబు లభియించె • గొనుడు కొనుడు.

(అవును నలినీ సత్యభామలు ప్రవేశము.)

సత్య—నారదా! నారదా! నీకు దయలేదా! నీది హృదయము
గాదా! నానాధుని నాకీయవా? నాయార్తిని బాపవా? ఇది నీకు ధర్మమా?
అబలనగు నన్ను దుఃఖ పెట్టుట నీకు భావ్యమా?

నార—అమ్మా! సత్యభామా కోరి చేతులార దానమిచ్చితిని
ప్రతిగ్రహించుటకు నీకు సామర్థ్యములేదాయెను. అప్పట్ల నేనాతని వే
టొకని కమ్మకొననలదా? అందుడప్పేమున్నది.

సత్య—ఓశీలహ భోక్తా! ఇందుడ ప్పేమున్నదనుచున్నావా?
నీప్రవర్తనము సజ్జనసమ్మతమా! సక్రిమమా!

నార—ముమ్మాటికిని సక్రిమమే! నేనక్రిమముగ ప్రవర్తింప
లేదు భక్తితత్వమును దెలిసికొనలేక భక్తిమహిమ నవలంబించుకొనలే
క, భక్తసులభుడగు పరిమేశ్వరుని జలకపగా భావించితివి. అందులకు
ఫలమిది. అనుభవించుము. ఇందు నాతప్పేమున్నది?

(అంత వసంతేశుడు, జాంబవతి, మిత్రవిందలు, ప్రవేశము.)

సత్య—(తనలో) అబ్బా! సవతులుగూడ నన్ను జుట్టు ముట్టు
వచ్చిరి. వీరికి నేనేమని మారుపలుకుదును. గొడ్డు గోతబడినంతనే తల
యొక బెడ్డ వేయునందురుగదా!

వసం—(తనలో) నారదుని గాలి కొంచెము నాకుగూడ పోకి
నది. సత్యభామ శ్రీకృష్ణుని దానమొసరించినదని చెప్పి, వీరలను వెంట

బెట్టుకొని వచ్చితిని. ఇంకసవతులలోఁ బోరాటములేప్పుదు.

మిత్ర—ఏమేసత్యా! నాధునేమిచేసితివి?

నసం—ఏమిచేసినదమ్మా? పెట్టిలోఁబెట్టి దాచినదనుకొంటివా? గుడ్డను మూటకట్టినదనుకొంటివా? అడుఁగో! పోతపోసినవిగ్రహమువలె నారదునిచెంతి?

మిత్ర—(కోపముతో) నివారకొనుము; బ్రాహ్మణుడా! (సత్యభామతో) మాటాడవేమే? బెల్లముమొత్తిని రాయివలె నూర కుండువేమి?

జాంబ—అబ్బా! ఎంతటి సంగనాచివే! చేసినపని చల్లఁగాచేసి గుటకలు మింగుచు గుడ్డు తిప్పుచున్నది.

మిత్ర—చెప్పవే సత్యా! నాధునేమిచేసితివి?

సత్య—(చేతులు నులుముకొనుచు) అక్కా! ఏమియునుచేయ లేదే! నేనునా—

జాంబ—అక్కా! చెక్కా! యనుట కట్టిపెట్టి ముందు నాధున కీయవస్థ గలుగుటకుఁ గారణమేమో చెప్పవే!

సత్య—(తనలో) ఏరు సర్వము వసంతకునుండి వినియు తిరిగి నానోటినుండి వినఁగోరి సన్నిట్లు ప్రశ్నించుచున్నారు. అక్కటా! నారదుఁడు నాకెంతటి పరాధవము గల్పించినాఁడు?

మిత్ర—సవతులను నాదించునప్పుడున్న గొంతసమాధామున చెప్పునప్పుడు లేవదా?

సత్య—(తనలో) వీరిమాటలు సూదిపోటులు? (ప్రకా) అక్కా నారదుఁడు వ్రతమును చేయుచున్నాడే?

నార—అమ్మలారా, నాకాసంగతి తెలియదు? నేను సత్యభామను ఏవ్రతమును జేయమనలేదు; తనమాటను దిరస్కరించి, తాను పోవలదని చెప్పుచుండఁగా ఈకృష్ణుడేమో రుక్మిణీ సదనమునకు పో

యినాడంట. అట్లాతేడు వెళ్లుట తనకవమానకరమంట. అందులకామె రనుత్యాగ మొనరించుకొన సిద్ధపడెను. ఆమె నన్నుజూచి, పతినివశీక రించుకొనుటకు మంత్రములుగాని, తంత్రములుగాని, వ్రతములుగాని, బ్రాహ్మములుగాని, ఉన్నవా యనిపించింది. అప్పుడు నాకుదోచిన జేదీయో నేను నుడిచితిని. పతివశీకరణ వ్రతమును వ్రతమొందున్నదని నుడువగా నద్దానిని జేయసాహించినది. “అమ్మా! అద్దానినాచరించు ట కడుంగడు దుష్కరము. పతినొక బ్రాహ్మణునకు దానమొనరించి తిరిగి యాతనికి సరితూగు భాగ్యమిచ్చి వానింబ్రబ్రగహింప వచ్చు” నని వ్రతవిధానము నెఱుక పఱచితిని. ముందు వెనుక లాలోచింపక వ్ర తమొనరించినది. శ్రీకృష్ణుని నాకిదానమొనరించినది. ప్రతిగ్రహించుట కుఁ దనకు సామర్థ్యము లేకపోయినది. అదిగో! ఎవరికి ప్రిష్ణుని నేన మ్ముకొనఁ జూచుచుండఁగా నన్ను దూఱుచుచున్నదామె? ఈతండు నీవాడగుటచే నాచెప్పుచేతలనో నున్నాడక్కడ?

ఇది వృత్తాంతము.

పనం—గుక్క త్రిపుకుండ పూసగుచ్చిన్లు చెప్పినాడు.

సత్య—(తనలో) అక్కటా? ఈకలహాసము నాకుఁగల గర్వ పరిహారము సేయుటకే యిట్లానిరించినాడు. కానిన్న సవతులమ్రొల గుట్టంతయు బట్టబయలుసేయునా?

మిత్ర—సత్యా! ఎంత సాహసమునకొడిగట్టితివే!

జాంబ—ఎట్టి దారుణమా చరించితివే!

మిత్ర—దానమిచ్చుటకు నీకు వేరొకవస్తువేలేదా?

జాంబ—ఆచరించుటకు వేఱు వ్రతమేలేదా.

మిత్ర—పతివశీకరణము నువ్రతమును జేసియేమి చేయవలయు నని తలంచితివి!

జాంబ—నాథుని మామోమయినఁ జూడకుండ నీయింటనేబధిం

ప నందివా!

మిత్ర—భర్తను దానమునీయు పాపాత్మురాలెందునఁ గలదా
జాంబ—లేకపోవుట యేమి! నేటికిస్వస్థభామ గారుదయుదితి

రికదా!

మిత్ర—భర్తను మునిగి స్వాస్థ్యము నేరియేమిచేయ. చలచితినే
జాంబ—ఇంకే మున్నది భజన

మిత్ర—సత్యభామగారు భజననే యుదురు, గెంతులువేయుకు
రుకానిమాగతి యేమి?

జాంబ—చెప్పవే! శత్యాచెప్పు

మిత్ర—మానాధుడు మాకు గావలయును.

జాంబ—నీకొక్కతెకే హక్కున్నదా!

మిత్ర—నీవలె మాకు మాత్రముకృష్ణుకు నాధుఁడు కాఁదా

జాంబ—నీకంతసాహస మెందులకే!

మిత్ర—గర్వమెక్కవగుటచేతఁగా జోలు నిట్టిసాహసము!

జాంబ—అబ్బ! గుక్కరిపుకండా ప్రశ్నలు నర్హమునుగురిపి
చుచునీమెనుపట్టకొని వీరిద్దరు వేళచుచున్నారు.

కృష్ణ—(తనలో) నారదుఁడు సామూర్యుఁడగుట, ఈదెబ్బ
తో నీమెకు గర్వభంగమును నది.

నార—(తనలో) నాకునేడు గా పండుగ?

సత్య—(తనలో) వీరునన్నుఁగ్గొకినిపొడిచినట్లు పొడుచుచున్నా
రు. ఇకనాకు గత్యంతరమేమి? (ప్రశ్న) నారదా? వంచనకీలా నీకతంబు!
నేనెట్టి యపనిందకుఁ బాల్పడుచుంటినో కంటివా?

మిత్ర—(కోపముతో) ఏమే నీకింత కండకావరము.

జాంబ—ఏమేనీ కింత గర్వము?

మిత్ర—కన్నుమిన్ను గానకమహర్షినివంచకుఁ డనుచున్నావా?

జాంబ—నమస్త్రి ధనమగు నాథుని మాకుఁ దెలియకుండ స్వలా భాషేక్ష తోమునికి దానమొన రించుట నీవంచకత్వముగాదా?

మిత్ర—ఒక్కపూటజన్మదినమగుటచేఁ బట్టపుడేవియ్యయ్య, నీ గృహంబునకు వచ్చి, నీకడపు కాళ్లు, బట్టు కొని, నాథునిబంపుమనఁ గానందులకంగీకరింపకపోతివికదా ఇప్పుడు చేతులార నారదునికా మ హాత్మునిదానమొనంగుటకు నీమన స్సెల్లాప్పినది.

జాంబ—ఒక్కపూటకే పతివియోగమునుసేపు సహింపని దాన పు, మానంగతిని గుఱించి యించుకేవియోజింపవైతివేల?

వనం—భగవంతుడా నేనేదయినసీజన్మమున పాపమాచరించిన చోపందిగనో, నందిగనో—కుక్కగనో, నక్కగనో, పిల్లిగనో, కోతిగనో సృజింపుము అంతి యేకాని సవతిగామాత్రముచేయవలదు మహా ప్రభో చేయవలదు.

సత్య—(అంజలిఘటించి) మహాత్మా నారదా తుండీ రక్షింపు ము. నన్నుబ్రదికింపుము నాఅర్తిని బాపుము. నేనొనరించినది మహావరా ధము, నేనుబుద్ధిహీనను నాకుఁజక్కనిపాతమునేసేతివి శ్రీకృష్ణుడునేటి వరకు సత్యభామావిధేయుఁడనిగర్వించితిని. నాటి సవతులలోనన్నుఁబో లినవారు లేరనిముఠిసితిని. నాగర్వముడ గినది; నాఅతిశయ మమగంటి నది; నాయాధిక్యత ఆవలఁబడ్డది; నేనిప్పుడుమృతజీవను నాకెల్లయిన గ ర్వభంగ మొనరించుట యేసీసం కల్పముగదా! అయ్యదియూడేరినది ఇం కనునన్ను శోధింపనేల; నన్ను వేధింపనేల? భగవంతుఁడుభక్తమలభుఁడని యీనాటికి గ్రహింపఁ గలిగితిని.

వనం—అమ్మయ్య నాపెద్దలులేరించితిరి?

మిత్ర—ఈనమ్రోక్షులకేమియుందుమానాథునిమాకప్పగింపుము

జాంబ—అతివినయంధూర్తలక్షణమే అనునామత నీకొఱకేపు

ట్టినది.

నార—(తనలో) ఇప్పటికీ సత్యభామకు హృదయ పరివర్తనము గలిగినది. (ప్రకా) అమ్మా సత్యభామా నీవు నన్నంతగా బ్రార్థింపవక్కరలేదు. బ్రతిమాలనవ సరములేదు. నేను నీకు దొంగతన నుడివితినిగదా భగవంతుడు కథక్తనులధుడని నీవది యిప్పుడు గ్రహింపక పోయితివి. ఈనామాటవినుము.

సీ॥ వసమేశ్వరునిబట్టి • బంధింపవలెనన్న
భక్తి పాశముచేత • వశ్యుడగును?
సర్వ లోకేశుని • సంతసింపగజేయ
భక్తి విద్యయెగదా • వాంఛితంబు?
కంజాక్షునకుఁ బ్రీతి • గాన్పల్చియగవేడ
భక్తి ధనంబుగా • యుక్తమగును;
శ్రీధవుండలరెకు • సేవయన్యంబేది
భక్తి నాంబడుసేవ • ప్రియబలదేని?

గీ॥ కాన నిశ్చలభక్తియే • కలిగియున్న
బొందఁ దగినది కలఁబయి • వుడమియందు?
భక్తి లేకున్న సౌఖ్యంబు • ప్రబల దబల
భక్తి లేకున్న నేటికి • శక్తి నున్న

సత్య—మహాత్మా నారదా? గ్రహించితిని; నీ బోధసుధనాహృదయకుహరమునఁ బ్రవేశించి యంతఁ దనుకనందావరిల్లియున్నయజ్ఞానాంధకారమును పటాపంచలు గావించినది. చెప్పుము. నానాధుండు మగిడి నాకెట్లులభించునో చెప్పుము.

నార—(త్వరలో) ఇప్పుడు నాయాశయమిది జేరినది పారిజాత మీవరకేలభించినది. సత్యభామా గర్వభంగముసంపూర్ణ ముండినది. (ప్రకా) అమ్మా? సత్యా? నీకునీనాధుండుకావలయునేని నేచెప్పినచో పునఁచేయవలయును,

వసా—(తనలో) నీవు చెప్పినట్లు చేయఁబట్టియే యింతపఱకు నచ్చిది. లేకున్న సత్యభాషగాఁ జెనక గుఁడియండెడిది మహానుభావుఁ డవునీవు సామాన్యుడవా?

సత్య—నారదా చెప్పుము నాధునిబ్రహ్మగ్రహించుటకు పాయము చెప్పుము. లేకున్న నామేనఁ బ్రాణములు నిలువవు. నాహృదయమున నీవఱకే పరిభ్రష్టమిగులనినది నీటముంచినను, పాలముంచినను నీ దేభారమనినమ్మినను పొంతుచున్నాను కర్తవ్యమును బోధింపుము

నార—చెప్పునఱక నా ప్రాణములను దీయఁచు న్నావు. చెప్పి నపిమ్మట సంతోష ము త్వర్యము చేతనట్లు చేయనందువేమో సుమీ ముండే యోజించు కొనుము

సత్య—(తనలో) ఈతఁడు సపత్నీ మాత్వర్యమను చున్నాడు కొఁపఁగియురుక్మిణీదేవి పాదముల కడకు నన్నుఁబంపు నాయేమి? (నని తర్కముగ) ఎఱుఱునఁ దప్పదు. అట్టిలో తలదూర్చి రోకటి పోటునకు వెలువనేల? (ప్రకా) నారదా నీవు చెప్పినచొప్పునఁ జేసెదను నాథు ని ప్రతిగ్రహించుటకై కర్తవ్యమును బోధింపుము.

నార—అమ్మా! సత్యా? నీనాథునితో సరితూగ జేయు పదార్థమా రుక్మిణీ దేవియొద్దనున్నది.

వసం—కొంప ముంచినావయ్యా?

సత్య—(తనలో) చంపినాఁడు. పాడునారదుఁడు తనపక్షపాత మును బోనిచ్చు కొనలేదు. (ప్రకా) నారదా? కేవలమునీవు నన్ను వందించుటకో, లేక, హేళన చేయుటకో, నాకిట్టి సలహా నొసంగు చు న్నావు. కాదేని నాకంటె రుక్మిణి మిక్కిలి భాగ్యవంతురాలా? నావద్ద లేని ఆభరణము లామెయొద్ద నేమిగలవు.

వసం—దేవిగారక్కడే పప్పులో గాలిడు చున్నాడు.

నార—అమ్మా, సత్యా, తిరిగి నీవు అజ్ఞానమునఁ బడుచున్నా

పుగదారుక్మిణీదేవియొద్దనున్న పదార్థమాధరణముకాదు భాగ్యముకాదు సంపదకాదుకాని భక్తి! నిశ్చలమగు భక్తి!! అసమానమగు భక్తి!! ఆమె యద్దానిలోఁ జివరకొక పరిమళమును సమర్పించినను, చాలును వేఱుమాటలేలే వేయి పలుకులేలే? నీకు నాథుడే కావలయునన్న రుక్మిణీ సదసంబున కేగి, ఆమెను బ్రార్థించి తీసికొనివచ్చి, నీనాథుని దూచికొనుము లేకున్న నీయిష్టము నీకుది. నాయిష్టము నాయది. రావయ్యా కృష్ణా వేఱొకవిధికి బోవుదము.

(ఇరువురు నిష్క్రమింతురు.)

జాంబ—(హింసకముగా మితివిందతో) రావే లక్కా! మనము వెళ్ళి ముందుగా నీసంగతి పెట్టపు దేవికిఁ దెలియఁ జేయుదము.

ఎసం—నేనునుఁబోయెదను. తుదకీ నాటకమెట్లు ముగియునో చూడవలసి యున్నది

(జాంబవతి, మితివింద, ఎసంతకుఁడు నిష్క్రమింతురు.)

సత్య—లక్కటా! నాకుఁ బరమ శత్రువుగు రుక్మిణిని నేనుపోయి బ్రతిమాలకొనుట? ఎంత పెరాభవము! ఎంతదారుణము! (కొంచెమాఁగి) ఏమయినఁ దప్పదుగదా! నాకుగర్వ భంగమొనరించుటకే వీరెల్లరు నై క్యమై యిట్టి నాటక మాడుచున్నారు. నళినీ! రమ్మ. ఇప్పుడు నాసతతి యింటి కేగవలయు నట? (ఇరువురు నిష్క్రమింతురు.)

చతుర్థాంకముసంపూర్ణము.

తొ కృ ప తు లా భా ర ము.

—————

పంచమోకము.

మొదటిర గము — రుక్మణీ వనము.

(ప్రవేశము రుక్మిణి, గంధర్వ, త్రివింద)

జాంబ—అక్కా! అగమ్యదా రుక్మణీ వనమును నీవుసహింపరాదు. తగినట్లు ఆమెనుదూ చియ్యే తీరచుయును.

మిత్రీ—అక్కా! కన్నెన్నెమిది నామెను నేవహి తువుగదా! నీవుట్టుకదినమునాఁ డిక్కడ నున్నదనినాఁడన్న మాత్రముచేతనేయూమెయుతరంధి పెంచినదే! అట్టియెడల నీవు గూర్చిమీల నూరికొనవలయును! తగినట్లు చీవాట్లుపెట్టయే తీరవలయును. మననాథునియెడల మనకుమాత్రము స్వాతంత్ర్యములేదా? నాకులేదా! అధికారములేదా!

రుక్మి—మిత్రీవిందా! జాంబనా! సత్యము మనయెడల ద్వేషముని మనము కూడ నామెయెడల ద్వేషమును వ్యక్తిపరచుట న్యాయమా? అట్లుగావించినంతనే మన యాధిక్యమేమున్నది? ఒకవేళ నామెయిక్కడకు వచ్చినను, ఆగ్రహింపకుండు తొందరపడి తూలనాడకుండు (ప్రక్కకుఁజూచి) అల్లదే యామె వచ్చుచున్నది. మోమున దైవ్యముమిక్కుటముగా పొడసూముచున్నది.

(అంతఃకేళము నత్య.)

రుక్మి—చెల్లెలా? సత్య? రమ్మ! ఈయినమునఁ గూర్చుండుము.

సత్య—లక్కా! మాటాడక తలనువంచి దుఃఖించుచుండును)

రుక్మి—చెల్లెలా! నీకీచారిమేల! విషయమెఱింగింపుము ఊరక శోకించిన నేమిలాభము!

మిర్రీ—పొడీపొడి దుఃఖమెక్కువగుచున్నది! సత్యభామగారికి జాంబ—ఎక్కవకాదా! చేసిననదిచ్చిదా!

మిర్రీ—గుండెలు పీసినవి.

సత్య—లక్కా! రుక్మిణీ! నాతప్పుక్షమింపవలయును. నన్ను మన్నింపవలయును.

రుక్మి—చెల్లెలా! నీవు నాదునకుఁ గావించిన అపరాధమేమి! అందు నేను క్షమించుటకే మున్నది! ప్ర నన్నంతి దీనముగ వేదవలయు నా! అసలుసంగతి యేదో తెలుపుము.

సత్య—నాధుని నారదునకు దానమొసరించితిని.

రుక్మి—అన్నన్నా! ఎంతనాపొసమొసరించితివి. సరేయే గతజల నేతు బంధనముగూర్చ విచారింపనేల! విమృట!

సత్య—నాధుని దిరిగి ప్రతిగ్రహింపవచ్చునని నారదుడు నా ప్పినాడు.

రుక్మి—అదియుఁ గొంతమేలే! ఎట్లది!

సత్య—నాథుని తుం య దిజి తూచి, హనిబడువుచు సోతూ
గుభాగ్యము నొసఁగి ప్రీతిహి నచచ్చినది చూడఁడుచెప్పినాఁడు.

రుక్మి—(తనలో) ఎమి యిమె క్క అనివేశము! సర్వభూ
తాత్ముంగుఁకళి కృష్ణుని చూచటా! (ప్రకా) సోయేనీవునీవుభావమునంగల
రత్న గాముల నుపదేశించి పోయినా!

సత్య—ఉపయోగ విహీన కాని హయ్యమిప్పుట్టి ముఖ్యావన
రము నీ నేదియైన నొకటి నది నయ వీ రో వియమునేకూ
డనట!

రుక్మి—చెల్లెల! ఎల నీ కె లచూకే? ఎట్లుచేవిచెన్నమాట
యే కాని నాయొక కెకానీ యింకొకటి లేమిన్నది నీ గియుం
డియు నన్న నీన్ని ఎం మింకొకటి ముగియదు

సత్య—అక్కా! నీల నేను వో నానెడిలియను. నార్క
దమహముని దుగ్గి నీన్ని ఖామిని నాకానెడిచ్చినాఁడు, నామాట
గాదనక, నాథుని కిగిహియట య దిరకు ముఖ్యమేకదా!

రుక్మి—(తనలో) ఇదియంతయు నారదుం డాడించిననాటకమే!
కాకపోయిన యెడల సద్భాగ్యనిష్ఠతరుగు సత్యభా మయే సాధింపఁ
జాలని కార్యమును నిరుపేదన నేనొనరింపఁగలనా (ప్రకా) సర్వా
మునీంద్రు నాజ్ఞయగుచున్నావు నాయొద్ద నేమియులేదు భక్తితో నొక
తులసిదళముం దీసికొని వచ్చెదను నీవేగి నారదుని నాథునితోఁ గూడ
రప్పించి సన్నాహమున నుండుము.

సత్య—మంచిది, తడయరాదు, నీకాక కెదురునూచుచుండుట
పోయివచ్చెదను.

(నిష్క్రమించును.)

రక్తి—జాంబవంతమౌనని పిల్లా ! సత్యచేత నీవ్రతమును నార
దుడు చేయించుటయు, నాధుని కుల పోష బడుటయు, పిమ్మట
నాతండ్రిత ధనమును దులయించితిని, ముగ్ధునివలనయ్యెను. బాడ
గా నిందేదియో వింతయన్నది. కాని నీవు విన్నవిన సత్యభావముగ
లభ్యగ్య సర్వస్వము నిరుపయోగ మానెను. నానాహాస్య మిప్పుడ
మేడగియవట కానిండు స్త్రీకృష్ణ భావావృత్తిచేత యున్నది
రండు మనము లోనికిఁబోయి, పొలం పాడ కాచి, పిమ్మట సత్య
భామా సదనమున కిరుగి.

(మృత్యురనిష్క్రమింతురు)

పాఠకుడును

కాడవరము—సత్యభామా సదనము.

(ప్ర)వేశము—నారగుడు, శ్రీకృష్ణుడు, సత్యభామ,
తక్కినసవగులువారతోఁడు.)

రక్తి—చెల్లెలా! సత్యా! ఆ తాగిసులో నిదివరకున్న ధనమును
లను, ఆభరణములను దీసివేయుము.

సత్య—(తనలో) ఈమెకు పిచ్చిపట్టినదో, లేక, నాకన్నులు
తిరుగుచున్నవో! ఈమె చూడఁగా హస్తమున నొకతూలసి దళమును

శ్రీకృష్ణతులభావము.

మూలము వట్టుకొన్నది. వివిధములగు నాభరణములన్నియుఁ దులయం దిడినను, అవగించంతయిన మొగ్గని తుల కేవలము తులసిదళమునకే లేచునా? కానిమ్ము. నారదుఁడు సత్యభామా గర్వభంగముతోఁ దల ప్పెట్టిన నాటకము రుక్మిణి గర్వభంగముతో సంతము గాకపోదు. (తుల లోని అభరణములను దీసివేయును)

నార—కృష్ణా! తాగిసుతో నొకతులయందుఁ గూర్చు దుము.

కృష్ణ—(అట్లుచేయును)

రుక్మి—(కృష్ణునకు పగిగఱుము యును సంజలినుటించి)
మహాత్మా! దేవాదిదేవా! ఆదిమధ్యాయ రహితా! సర్వలోక పాలకా!

శ్రీ. భక్తసులభుడవై నీవు • ఎరుగుకోని

నేను నిశ్చలభక్తితో • నిన్ను సేయు

గొలుతునేని ముగియి యీ • సులసిదళమె

సహతదూతా గావనా • పరిమన మలరి!

(అని తులసిదళమును తాగిసున దికును. కృష్ణుడు పైకిలేచును)

నార—అమ్మా! సత్యభామా! నిశ్చల భక్తితత్వము నీకిప్పుడు బోధపడినదా? భగవంతుఁడు భార్యాధీనుఁడు, భక్త్యాధీనుఁడు, గృహించితివా?

సత్య—గృహించితిని; మహాత్మా! గృహించితిని పరమాత్ముం డు, జగన్నాథుండునగు శ్రీకృష్ణుఁడే నాకు నానుడయినప్పు డచంచల. భక్తితో నాతనిని ముప్పొద్దులయందు నేవించి, భక్తులైనై తరించుట

ఈ మాగగా సవత్తి మాత్యమమున గలముచ్చధానేయుచున్నాను.
(రుక్మిణి కాళ్లపై బడి) అక్కా! నన్ను, అంతే హృదయనగు నన్ను
మన్నింపుము. పరమ పతినికా భార్యగణించు నిషయమును గ్రహింప
లేక పరిధముల నిన్నుదిరస్కరించి నీయడము సవచార మొనరించితిని
నీవు మహాభక్తురాలవు, నీమూలమున నేనీరాదు తరించితిని. (కృష్ణుని
కాళ్ళపై బడి) దేవా! పాదరాధా! గర్వాంశకారమున మెలంగిన నా
తవును పైరింపుము.

కృష్ణ—సత్యా! లెమ్ము. కేటినుండి విగ్రహ మాత్యమమున
జరింపుము.

నార—అమ్మా! నీనాథుని నీవుగించితినిగాదా! ఇంక నన్ను
దూషింపవుగా!

సత్య—ఋషిచంద్రిమా! తిరిగి చూసి, గర్విభంగ మొన
రించితిని, పరమేశ్వరము భక్తసులభుడే గాని భార్యాదీమంతు కాడని
గ్రహింపజేసితిని.

నార—అంతకును నీక గావలసిందేమున్నది? (తనలో) పారి
జాతముంగొనిపోయి యిందానికిచ్చెదనుగాక!

కృష్ణ—నారదా! కాగలవన్నియు నమునవి. ఇంకేమికావల
యును? అయిన నిట్లగుగాక?

గీ. భక్తితత్వంబు గ్రహించి • విజయతము
గర్వాహితలై భువిలోన • గాల్గుగాక

శ్రీకృష్ణ తులాభారము

ధర్మకల్పి పాండవ • ధరియిండు

పాడిపంటలు గల్గుతే • ముద నాలర!

నారి—సిదాస్తు!

రంజను.

వ గళమ్!

శ్రీకృష్ణ తులాభారము

ః వమా కిమిశో సర్వము

సమాప్తము.

రెండు
తెలుగు

త్రికష్టతులాభారము సాంగ్సు.

నారిదుడు—

“హేపరాత్పరా దీనావనా” వలె

1. హేరమాధవా నారాయణా కేశవా. ఆలలలలల || హేరమా||

శక్తిరణ సుజనావనగుణ శావనచరణా | కమలేక్షణహరి ఆల
ఆలలల || హేరమా||

నిరతమునిను హదివిలచెద మురవార | ఆఖలలోక వినుత ప్రేమిమల
గుణా | గరుడగమన దురితిహరిణ ఎరదా ఆలలలలల || హేరమా||

భళిరా హరిమహినుం బెరుగగ్గలె.

2. మహిలో హరిమహినున్ దెలియన్ ఒహ్మదుల వశమా ఆలలల
|| మహిలో||

మురహరిచేష్టల నిష్టిన గన్ జూనినెవడు మహిలో ఒబబబ || మ||
మునిజనములకై నను, సురవరులకై నను

దెలియదగని పతితపా వనఁడు పరమసుగుణుడా తతభక్తరక్షకుడు
వశుడై లభియించెనుగా జననము గడు ధన్యతగనె || మహిలో||

బలే మందిచొక బేరము—వలె

3. అహో! మందిచొక బేరము, యిదితరుణము, పోయినా దొరకడు,
త్వరగా పడుడు సదయులార || అహో||

- పారులార! మున్నున్న పొందరా నీము
 నడిదీని పొందనేలమానరా
 తరుణమునాటిని కోరికొకటి నగచిన, తలకొట్టుక తపమున్ చేసిన
 మీకుదొరకదిది
 నీతిని దీయజేయదలచి యిట్లున్
 లరుదెంచుదు మునమున ||పహా||

సన్నబోలకల సన్న-వలె.

4. సన్నబోలు ఘన భన్యభన్యవాని పీఠీపీఠీ ||సన్న||
 లొచ్చిననీ పూర్తియై నీచికి చూచునా ముఖములుగు గర్భమకగె
 పరిమథ్త పొకను మున్ను సన్నబోలు ||సన్న||

సత్యభావ సాగు.

ఈవియోగ జలధి గడిచిన గనా! నలె

5. ఈపరాభవమును గెడపినదా! శాంతిపొడను గలగునా ఆలల ||ఈ
 ఓనగిన వలనటంచు పల్కివే నాధుని నేలల కేగగవలదని ||ఈపరా
 రుక్మిణి గృహంబు జొరకొన నాధుడు ఏగతి నీతావుగనవచ్చున్
 ఆహాచెలి భరింపఁగానినొకొ ||ఈపరా||

మునివరా తుడిక్కుననున్, వలె.

6. మునివరా! వ్రేతమంచు నన్ నంచగి తువా? మునులెపావనులె యి
 టులన్ కపటమాడ నేనెందెగుడు ||మునివరా||
 ఏమిసేతు ఎరుజాతు ఏడ్చున్ గనబడదే!

నాదుభర్తగనుగొనె కియెడు మోసమాయగా మనివరా!
 ఏగతి నవతులకికి పృత్యుత్తమున బుగంగలన
 ఏవిధానమనగలని పట్టుచెనేమి నానా!
 ఈవున్వాయనతుడి వంచెంచి మోసగలితి మనిని మనివరా.

నలలితిమూర సినానమే—నలె.

ప్రవిమల మురళి మనోహరానను స్పృంతువేలా!
 వలదీరాగమికను రుక్మిణిడకేవుగా!
 దటియవలదురా కిదియవలదుగా కోసమునాకౌశ్యున్దా ప్రవిమల!
 పరిభవ పరిపూరి హృదయమనాకిదిగో విను మీ
 వాక్యము తాపదము సుఖపారిమ దుఃఖ కరమునారా ప్రవిమల!

మీరజాలగలడా— నలె

తోసివేయగలడానాయాజ్ఞను ప్రతిమునీమమునకన్ సత్యాపతి తో
 నటనలోకధారీ, మురారీ, ఆవుడమీరగలడా నాయజ్ఞను నాదు
 వాక్యమునకు సత్యాపతి తోసివేయ!
 వృధాకలహవహ్నివై దధికి, మీరశక్తిగలదేయోచింపగ, తో
 సివేయగలడా సత్యాపతి నాయాజ్ఞ!
 లలిత మధురి సుఖదంబౌ, ప్రణయ సావదనమున యదుకుల భూష
 ణపతినే బొందగ తోసివేయ!

రుక్మిణి—

ఘనమానసుకనిసీపు—

వలె

హృదయేశుని దయతోడ మదీయసాధమున
శనువేసఖ! అడుగనెన్నడు మునునేనిలిపిన్ను॥

॥హృదయేశు॥

ఘనమణిగ్రోవు మీస జన్మయున్న బుగాన హృద
య ధపుడుండిదిగును. వెనుప నులిపివే

॥హృదయేశుని॥

నననీతి వోరా!—నలె

10. యదులోకభూషా! మానిసిగుణభృత దితా!

మరిదేవచాలరా! యశోదనగరా! ॥యక॥

దగపాద శోభితి! శిష్టన ది!

బృందారకాది సన్నుతా!—చాయ! ॥యక॥

(అగ్రములకీర్తనము గులయందలి నను—)

శిష్టము—

॥యక॥—నలె

11. నిగనేలవో! పీనారద! ॥యక॥—నలె

పరాత్పరుడేను. సుభక్తమునీశ్రవనముడను
నారద ॥యక॥

భక్తిపాశమున బంధితుండనగునేను భార్య

కెటులవశుడొదనయ్య నీవెయిగవోనా

నాదుమానసమును— సత్యగర్వమునా

బాపునే గ్రహియత— ॥యక॥—నో॥

శ్రీ కృష్ణుడు:—

12. ఆహా! ఇదిమాయె గా ||ఆహా||

కలహాశమండు - నాశమండు - చింతి కోరి
 వ్రతమనేయ సత్య భోగిల్పిహించెగా ||ఆహా||
 నోములుగంటిని - వ్రతము లెఱుంగుదు-
 కానిమున్ను - ఎన్నుండైన - నరులు - దానమీయు
 వ్రతము కలదే భువిలోనన్! ||ఆహా||
 ప్రేమభక్తి - నినుమ డించునంచు నెంచు - నా-
 ప్రియసతికి - నిక్కము - నిక్కము-
 గర్వము - సర్వము - భర్వమాట - ||ఆహా||

నారదుడు :- (సత్యభామ కృష్ణుని దూరము నలంచిపోవుచు.)

13. భీ! చోద్యమాయెగా - భీ! చోద్యమాయెగా||భీ||

ఎల్ల జీవులకు నేలిక కృష్ణుడు-
 ఎల్లలోకముల కొజ్జగు కృష్ణుడు-
 కోటి బ్రహ్మాండముల గుఱి!
 గల శ్రీకృష్ణుడు-
 ఆహా! చూడునే! తులదూగునే! ||భీ||
 కాంతలు - మోహమనస్కులు-
 యుక్త యుక్తము లెఱుంగరు - ప్రేమచేత
 భర్తృ గౌరవము వడయ నాఁతురు-
 భక్తి ప్రభావము ప్రేమకుగలదే!

భక్తికి భగవత్తుడు....వశ్యుడు॥భల్లి॥

—• సత్యభామ — నాగనివాళి •—

14. ముందు! చంద్రుడు పృథ్వికి న

శమా, జేసుకొనె వాచుచోడమె మనమందు ॥ముని॥

అసయము నాప్రియుఁ దాస్తిమఁదిరిమా

వీక్షక - పువవి తలఁజేసె-

రుక్మిణి! గోరిక - నామాబును

దలఁ దాల్చుటకై - ముదిరిమన్న - వదలఁజేయున్నాన్-

మఁదులన్న - దహసేయమ! ॥ముని॥

—• సత్యభామ - కృష్ణమృదు రక్తేణ్ శృహమఁజేగిసన్నుతు •—

15. నళిని! ఎల్లలపైసెదవే నరాభవాన్నిచే ఎల్లలపైతునే)

నివలముగినుబలికి - కి జరేనున్నడు

పట్టనాహిల గృహమఁజేరె -

జన్మ దినఁబడెడు నెంకి - రాఘవామె

యిటఁజేర్చె - నళిని!

పోవలదని బ్రతిమాలితి - కోపించితి - మురిపించితి-

కాని నాదుఁ డాలకింపఁ డాయెగా॥ నేనెటులసైతునే!

బ్రతుకదియేలా! పరాభవాన్ని మృగ్గతనవు-

బ్రతుకది యేలా!

విషము నొసంగి యసువులనేఁ బాయఁగఁ దోడ్పడనే!

॥సలిసి॥

— ❖ సలిసి సత్యభామచూ రహించు సత్యభామ — ❖ —

16. ఊజడిలఁగదమ్మా! ఓదేసి! నీ పూజడిలఁగదమ్మా!

నీనాథుఁడు నిజముగ నిను

బ్రాణాధికముగ - ప్రేమించెను ॥ఊజ॥

మఱిరాఁడా) - కన, బోవా!

కోపమెసఁగఁ బట్టివాని - దండింపుము కో-

పింపుము - ॥ఊజ॥

పట్టమహిషి యంచు సుంత యైన-

ప్రేమలేదు - నిజము- నిజము-

నీవన్నను ముఁగెను మాను -నీ-

నోడిదెలొకము - నీవు గీచు గీటు

దాఁటగలఁడా మఱిరాఁడా) కన! బోవా) ॥ఊజ॥

— ❖ శ్రీకృష్ణుఁడు అలకబూనిన సత్యభామం గాంచి ❖ —

17 సఖయా! చూడవే! సఖయా! చూడవే!

మందస్మితమగు సుందర వదనార-

విందమందుఁ గోపమేలా! శాలా! కోపమేలా?

నీదుప్రేమనాశించితి. నీ

నూటను జవదా! టను నీ

తోడిదె యీలోకము సఖియూ॥

అలకఁ బానెదేలా! ఆగ్రహంబు ఏడవేలా)

కనికరము నననఁగనడగుఁ కినికరమున!

గరమిడి యదమనగును - హాయిబొకదనే హా

యి బొదనే ఎవవ - సఖియూ!

— :: సత్యభామ కృష్ణునితో :: —

18. చాలుచాలు నాథా! సరిసమాజే దేలా! ॥చాలు!॥

పట్టమహిషి పిలువ గనె—

చేతులు జోడించి—

యరుగవొక్కొ? ఎటుఁగ నొక్కా! |చాలుచాలు|

ఆమెకడకు సేవరుగుము.

19. సత్యభామ తోడి సంభాషణము - నీకు సంతస

మొనఁ జూర్చదు—

కదియఁ బోకు నన్ను - వలదు - వలదు |చాలు|

సత్యభామ కృష్ణునితో—

20. హా! హా! హా! హా! శైలి సెగా నీమోసము

కృష్ణా! యదుసంధనాతెలిసెగా!

ప్రాణాధికముగ, బ్రేమించితివని

యెడఁ దలంచి గోల్పనైతిగా ఆఆఆ గోల్పనై

తిగా నే గోల్కొన్నా! నా చూ! చూ! చూ! చూ! చూ!

కను లూక్కొచ్చెను

కలస్తే ను పొయ్యిలోకి తోడ్కొచ్చెను

శాలికి నే చాచి పుట్టెను! పృథ్వికి నే చాచెను!

తెలిసెవా!

నీరచ మును పిచ్చుకు నీరచ మును పిచ్చు భాషణము

జూచి మరసి చోరగా! పృథ్వి!

నారదుడు పుట్టినదానిలో

21. లోకరితకవి మున్ను పుట్టెను

సవతులలో చలమాణి కలుపుచున్నా! నీగు

డివు ఏలా యీవతి! సికేలా యీవతి!

నాంతమందు గలతి యే?

కారణ మెఱిగింపు నీ నారణకై తగు రాధ

నంబు నుడవగలను! సికేలాయిత తిగి!

• నారదుడు తనలో—

18. ప్రేమబోలు వస్తునెచు

లేదటంచు చలించునత్న || ప్రేమ||

కడుగర్చితయై హృదయంబున

తనకునాటి చూసంగు లేరటంచు నెంచుగా

ఏగిత్తనను శ్రీకృష్ణుని దానాబుగ

కేబళసి అలశచీనతీమణి సంతతిముననబూ ద

ఈ మర్త్య మరణము ॥ ౧౯ ॥

నారదుడు శ్రీకృష్ణునితో -

19. శ్రీకృష్ణామా! కృష్ణుని తీ! ॥ ౧౯ ॥

సారనాథుని గృహస్థుని స్వామిని ముని పుణ్యక్షేత్ర

నగరమునీయ వలయు నచి

కానినాని దప్పక పర

మిరుగి పోక

నాథుని జగదీశ్వర నారాధనాచు

నగరమునీయ నిగి, ముని నగి ॥ ౧౯ ॥

నెనుము మయోగము మయోగము

చామము నిమగ్నమున

నగర నగరము మయోగము

మయోగము మయోగము

శ్రీకృష్ణామా! కృష్ణుని తీ! ॥ ౧౯ ॥

కానినాని దప్పక పర

మిరుగి పోక మయోగము

నారదుడు—

20 యదుక్షలబాణా! సందహితా హిశృష్టా! ॥యదు॥

నీమహిమ, బాణుని జగతి నేతరిము హిశృష్టా!

సనకాదిమహిమ మాయుని నచి

జ్ఞానులై న సరులై నను మురిలై నను ॥ ౨౦ ॥

ధాతయైన నీవుచే నను నీమమహిమజెలుగ లేదుగా । హేయదు
తరించెనాదుజన్మ తానయ నేనలనలించె తరించెనాదుజన్మ
యేకిలెల నొకాని భాగ్యునిచే గుటిని యదు॥

సత్యభామ —

21. ఆహ! చోద్యమాయెగా । ఆహ॥

సిరుల వెన్ని పేచ్చి

తులనిడిననుతూగిజోడు మూసూపదు మోసమా!

నాపాపమా! న కామా! । ఆహ॥ ■

నంపవాన్వితనుచే కనిగూడలేనో యనుచు మనమున దునెంచి

ప్రేమసేయ బూనికెన్

మానియుఁ బ్రాణనాథుఁడును

గలసిచేయు మోసమిదయో లేన నా

భ్రాంతియో! । ఆహ

ఏమిసేతు దైవమా? ఎచరునాకుఁ గో

ద్భదదురు? నాథునెల్ల

మగిడి పడయఁగొను । ఆహ॥

సత్యభామ —

22. తనయని జూపుమంచ సత్తమామలు

ప్రశ్నించిన నే

నేమందును? కృష్ణా! మోసమాయె కృష్ణా!

మానిమాట విశ్వసించి మనసుకట్ట పెట్టుకొంటినే

సవతులలో నీలగిరియెత్తుక

గీతము లెట్లు

నాథునియోగము గుత్తుల లీజల

వేగి గు (దూగెడు శ్రీ) కా గు క పకా కి

లముచి న లము

భక్త్యోగి లుగునఁ జనదచి

వాసులేవు లుపుచు చు గోరికేచి

సేతుకేళి హా! శ్రీమహా!

ఇది సేమాను / నానగిర్వము

సర్వము వోనక్షచితివి కల చాలు చా వి

ధన్వినిబిణమిలెక గిరు లుచుము శులహిగము

ములునూర్చి స సహమ ముగి లెత్తె!

చా లు చి —

23 చాల్లజాలు సహ్యా!

సీ గూట గి కా | చాల్ల |

నా పు లు యే కిల్ల సగదానూయమున

మునికొసరితివా!

లలతిగర్వమా! ఇంతులమగు మూగును నీచలె

సధికాము గలదను నుడి

మరచతివా! | చాల్ల |

రుక్మిణి—

24. కరుణా భావా! కావున జేవా! కరుణా!

నదయుడ నదినిను సతతము

మానులు భానులు సాక్షులు ఎంతటి కరుణా!

భక్తిలోహిణి హృదయముల

పడుకె భజితులకి భజితులకి నివసే కరుణా!

భక్తమందార ముక్తిప్రధాయక

నిర్వికార ని రంజన ని జనానన!

అమరవిమల గరుడగమన కనులయన

సత్వరముగ రావచ్చిగిని బొందుమీవు

సవియముగ నెఱుఁగె భక్తిని న చినిఱుచీ నాముచీ

తు ను దూమమ పోనే కరుణా!

నారదుడు—

25. అహో! కాచిత్తే నేను శ్రీకృష్ణుని భక్తవాల్మీకిని

సంపదలక భాగ్యములకెని

ధౌతముగ గొలుదూరిని మునిసగా

పరమాత్ముడు జగదీశ్వర పరిత

పాపనుడు భక్తిని కిరీచేగా అహో!

బేలతొడు మూర్ఖవనితలు

పరమేశుని స్త్రీలోలునిగా

మదిదలంతు రతిమిథ్యా శ్రీలోలుడు

స్త్రీలోలుడు కాదు కాదు నిశ్చలభక్తియె

బంధువ గలదు వాని కానియన్యములు

గాంచలేవుగదా త్నాకరు శ్రీకృష్ణుని అహో!

సంపూర్ణము.

స్వంత ప్రచురణములు

సంగీత పాఠశ్రీ	0-12-0	సారంగధర	0-12-0
జయంత జయపాట	0-12-0	మీరాబాయి	1- 0-0
సత్యహాస్యద్రో	0-12-0	బృహస్పాండిట్	1- 0-0
సంగీతకాంతామణి	0-12-0	పాండవజాతివాసము	0-12-0
జానవిలాసము	0-12-0	భక్తకుచేల	0-12-0
రోషనార	0-12-0	రాధాకృష్ణ	0-12-0
పాధుకా పట్టాభిషేకం	0-12-0	అనసూయ	0-11-0
లంకాదహనము	0-12-0	రామదాసు	0-12-0
ద్రోణప్రతిజ్ఞ	0-12-0	బాబ్బిలి	6-12-0
పద్మప్రసాదము	0-12-0	చింతామణి	0-12-0
శ్రీకృష్ణలీలలు	0-12-0	శశిశేఖ	0-12-0
శ్రీకృష్ణరాయభారం	0-12-0	సతీతులసి	0-12-0
సంగీత ప్రహ్లాద	0-12-0	ద్రాపతి	0-12-0
శ్రీకృష్ణతులాభారము	0-12-0	ప్రమీల	0-12-0
కనక తార	0-12-0	అహల్య	0-12-0

యీనాటకములేగాక తదితర కంఠనీల నాటకములు సరిస.

మైన భరలకు దొరకును.

వలయువాడు:-

కాలహస్తి తమ్మారావు అండ్ సన్స్,

సంస్కృతాంధ్ర బుక్స్ డిపో,

రాజమండ్రి.

15319

